KA KITAB

BA BATAI PYǸSHYNNA

SHAPHANG

U WEI U BLEI

BY

JEEBON ROY.

NA KA BYNTA KI LOK PARA RI LUM,

BAD

KA SENG KHASI.

SHILLONG

KA KITAB

BA BATAI PYNSHYNNA

SHAPHANG

U WEI U BLEI

BY

JEEBON ROY.

NA KA BYNTA KI LOK PARA RI LUM,

BAD

KA SENG KHASI

SHILLONG

1st Impression — 1900

2nd Reprinted -- 1979

PRINTED AT THE RI KHASI PRESS,
SHILLONG.

CONTENTS.

PREFACE

---

1. Haba pule ïa kiwei kiwei ki kitab bad ba nga pyrkhat ïa la jinglong jong ngi ki para Khasi bad Synteng ngam sngew lah ban shah shuh da kumno kumno ruh, khlem da pynpaw ïa la ka jingmut ha khmat ki para lok jong kane ka ri lum kat kumba ka paw kumno ha kiba bun ki kot ki kitab. Namarkata nga la thoh ïa ine mynta khyndiat, bad ka jingkyrpad ïa ki para lok ba kin pule da ka jingmut ba khuid ba bha te kin shemphang. Jar kiba long kum ha kano ma ka jinglong kin pule ïa ine ruh ha kata hi. Kumne *viz.*, Lada phi long u khynnah, ka dei ba phin leh kat kumba long u khynnah shah hikai ban ngeit katba ong u nonghikai. Lada phi long ha ka jinglong kum u nonghikai ka dei ba phin batai ïa kiwei pat kum u nonghikai. Lada phi long kpa ka dei ba phin sneng la ki khun Lada phi long khun ka dei ba phin ngeit ïa ka jingsneng u kpa. Kumta ka jingdon kam ïa u briew ka sdien ha la ka jingtip briew ba un trei, ha kano ma ka por, ka rta, bad ha kano ma ka por ka jinglong, jong u; ka dei ba un leh ha kata hi kumta da kata kan ïalam ïa u briew sha ka jingshisha bad ka jingbha.

2. Shisha u Nonghikai u nangeh ban hikai ïa kiwei, hynrei katba u batai ïa kiwei ïa lade pat um ïai lah hikai, hynrei ka jingtrei bad ka jingdon kam ha kane ka pyrthei ka dei ba ngin trei bad ba ngin pyndep. Jar kiba sngew bit kin

jied bad kin tam ïa kino ma kiba ki sngewbit sngew dei. Ka jingmut bad ka jingpyrkhat ngi u khun bynriew kam ïai lah janai kat kum ka jong U Trai Nongthaw, wat ha kane ka ri kyndong ruh, haba ngi da pyrkhat bad hikai ïa lade, katba nang bun ka snem katba nang bun ka sngi, ka jingnang bad ka jingstad ba phylla phylla ngin nang tip, ngin nang ïoh-i.

3. Bun ki ban long nonghukum bad nonghikai ïa kiwei, hynrei ban mane ïa lade ïa kita ki hukum bad ki jinghikai ka long kaba eh eh. Kumba ju kren ha ki Khasi, 'ïa la ka lynthohdoh kim ju tba ïa ka ka jong ki briew te ki tip eh. Ia u thngiat ki briew, ki ïoh-i eh, hynrei ïa ka khung ha la ka rengmat kim ju ïoh-i.'

4. Haba phi da pyrkhat jylliew bha lok para ri lum ri war, ri bhoi, ba man la ka hima, man la ka shnong, man la ka ïing, man la u briew, ka briew ki tip bad ki sngew ba don hi la u jong U Blei ba thaw U Trai Kynrad ym long u riewnongwei te don kam aïu ba ngin da leit pdiang blei nongwei pat, bad pynbieit ïa la ka long rynïeng. Kumba ki ju kren hapdeng ki Khasi, 'nangkynthup la i khun ha la ka shadem, te nang wad kylleng haei pa haei i khun jong nga, kumba bieit pynban.'

5. Ha kane ka por ki khun bynriew ki la nang ïa kiba bun ki jingtrei kum ban pynïaid ïa ka liengtdem (steamer), ïa ka Telegraph da ka Leilieh ban lam khubor na jingai ha jingai, bad ïa ki kor shonkot (Printing) da kine ki tiar baroh ki khubor bad ki jingïatip ïa kano kano ka ktien bad ka kam ki la ïajan naba kut shaba kut ka pyrthei;

bad ka jingmut ki khun bynriew ruh ka la ïajan, ka la nang ïar nang phriang kylleng la kylleng bad ki la ïatip markylliang ia kano kano baroh la shaphang ki briew ne shaphang ka jinglong ba kumno kumno ruh, bad la shaphang ka met ne shaphang ka mynsiem de ki la ïatip mynta kane ka por kham bun ban ïa kiba mynhyndai, bad ka bor ka jingsngewthuh lem (Conscience) ka la kham khlain mynta, *i.e.*, ka jingïasngew thuh lem bad U Blei. Kumta kane ka por ka la ai lad kaba biang ïa ngi ba ngin ïa khmih kham bniah bha, bad ban ïathuh lem ha ki para bynriew baroh, la khyndiat ne shibun ruh dei ban ïathuh, tang ba ngin ia ïoh lem ka jingsngewthuh ïa kawei ka niam Blei Bashisha, ba ngin ïoh ïasngew bad ia long kumba shipara ba ïa mih na kawei ka jor.

6. Haba ngi long ki jong U Blei U Trai Kynrad U Nongthaw U Nongbuh uba tang marwei hi, te, ngi ne phi lah ban ngeit ba kum ma U ne kat ma U, ba Un ieit shiliang bad ba Un isih shiliang? Hynrei em, ngi ne phi ne mano mano ruh ym dei ban mut kumta, ba U Blei long Uba tang Uwei hi Uba la pynlong kajuh baroh Ka jingieit jong U ka long marryngkat ïano iano ruh, ïa kane ka dei eh ban sngewthuh ban shemphang bha.

Namarkata lada iphi pule ha kano kano ka kitab niam, phin shem ka jingbatai ba U Blei U long U Trai Nongthaw ba tang marwei hi te kumta baroh u paid bynriew u long para jingthaw. U Blei U long ha la ka liang nongthaw na ka bam ju kut sha ka bam ju kut, u briew pat u sah ha la ka liang jingthaw na ka bam ju kut sha ka

bam ju kut. Ia la ka jong ka jong ka jinglong mynno mynno bad lano lano ruh kim lah ban ïa pli shuh da ka nia bad da ka hok ha khmat ka jingshisha.

Da ka jingsiat jingmut ïa kine baroh, nga la thoh ïa ine i kitab rit, bad nga la sngewnguh shibun eh ïa kine ki lok ba la ïa khmih bad ia pule lem ruh.

1. Babu Nilmani Chakravarti, Missionary.
2 " Sadaya Charan Das, Secretary of Shillong Bhramo Somaj.
3. " Radhonsingh Berry, Shillong.

Bad nga dem duwai ha U Blei ban don ki ban mih bteng ban kham pynkhraw bad pynbha ruh ïa ine i kitab rit.

SHILLONG

October 1900.

JEEBON ROY.

KA JINGBATAI

Shaphang Uwei U Blei.

CHAPTER I.

TANG UWEI U BLEI HI.

1. Ha kane ka pyrthei u khun bynriew u thaw bun rukom ki niam, uwei u ong kane ka niam kaba bha, to ngin ïarung ban shem ïa U Blei, sa uwei pat u ong kane ka niam kaba bha tam eh, ka ban shem ïa U Blei; bad bun pat ruh ki ong to ngi'n da ïa pyrkhat ha utei ha u thie, te ngin sa ïashem Blei, bad ngin sa shem hok, lada ym leh kumta ym lah ban shem ïa la U Blei ba shisha U Trai Nongthaw.

2. Katba ngi la ïoh-i hangne ha Ri Khasi la don:—

1. Ka Niam Protestant Kristan.
2. Ka Niam Katholic Kristan.
3. Ka Niam Unitarian.
4. Ka Niam Bramo.
5. Ka Niam Mussalman.
6. Ka Niam Hindu.
7. Ka Niam Budhism.

Tam nalor kine ruh haba phi da ïawad ha ki kot ki kitab phin shem bun ki kyr-

teng ki Niam bathaw ki briew, bad man la u briew uba long ha kano ma ka Niam, u pyrta jam bad u said pynksan la ka jong ka jong, u da ong pyrshah ha kane ka Niam phin shem ïa U Blei, bad phin khuid ka pap. Sa u wei pat ruh u ong hi kumta pa kumta, bad u batai ba ha kane ka pyrthei khlem da bud kawei na kine ki Niam ba la thaw yn nym lait pap shuh na kane ka pyrthei.

3. Hynrei ha kano kano ka Niam, haba phi da khmih bniah bha phin shem khlem artatien. ba baroh u khun bynriew u iawad ïa uta *U Blei u ba tang marwei hi*, uta u long uba la thaw ïa nga ïa phi bad baroh kawei ka pyrthei.

4. Haba ïalong kumta yn don pat bun kiwei ki briew ban kylli, Hato kata ka Niam kaba shisha, kaba ïaong lem u para khun bynriew ka pyrthei baroh kawei, kaba kumno?

5. Haba phi da pyrkhat bha phin shem da kaba jem eh. ba wat ka jinglong jong u briew u mrad bad kiei kiei baroh ki kynja jingthaw ha kane ka pyrthei hi ruh ki ïalong la ka jong ka jong ka Niam, *viz.*,:—
To khmih hangne khyndiat.—

(1) Kum ka sngi ka don la ka bor ba'n pynshai bad pynshit, kata ka long ka Niam jong ka.
(2) Ka ding ka don ka bor ban pyningïa kaei kaei katba phi thang ha ka, kata ka long ka Niam jong ka.
(3) Ka um ka don la ka bor ban pynthanda, ban pynjem, kata ka long ka Niam jong ka.
(4) Ki kynja dieng-soh, dieng-syntiew, ki don la ka bor jong ki ba kin phuh syntiew, bad sei-soh. Kata ka long ka Niam jong ki

6. Hato pyrkhat kein ïa kine baroh ha la ka jingmut jingmut, ei ba la thaw ïa ki? Hangta shisyndon khlem da bakla shuh kan siat ha ka jingmut jong phi, ba uta hi uba tang marwei hi U Blei U Trai ka bneng bad ka khyndew, u la thaw bad u la pynlong naduh iba rit eh ria haduh kaba khraw tam eh

7. Ngi ki briew haba dei badei ngi ju bakla, ngi sngew ba ngi shu long hi, bad ba ngi im kane ka met bad ka mynsiem ruh, da la ka jingleh da la ka jingtrei hi. Hynrei em ka'm dei kumta.

Ïa ngi ki briew baroh ruh la thaw hi da uta u juh U Blei bad ka jinglong jong ngi ki briew ka long ka ban mane dem khrup man ka sngi, man ka miet tang ha U hi, bad ban duwai rit ruh tang ha U. Kata ka long ka kam u khun bynriew baroh kawei ka pyrthei, kam dei ba ngin buh pat ha ka mynsiem bad ha khmat jong ngi da uwei bad da kawei pat ka kyrteng tam nalor uwei hi, uba la thaw ïa baroh kawei ka pyrthei, bad man u kynja jaid bynriew khlem da ïathuh khlem da hikai, u tip hi na la ka mynsiem bad na lade hi ïa ka Niam tynrai ba shisha bad kaba ngi u khun bynriew baroh kawei ka pyrthei ngi ngeit skhem.

8. Don pat ki ban kylli; tang marwei uta U Blei hato da kumno ba un lah thaw baroh kawei ka pyrthei? Ïa kata kumne. —Ha ka jingmut. ka jingpyrkhat bad ka jingsngewthuh u kynja bynriew kane ka pyrthei hi, la uba stad ne uba bieit ruh ka paw shisyndon ha lade lade khlem da hikai ne batai dano dano ruh, ba U Blei u long uba don bor bad uba lah hi marwei ban thaw ïa kiei kiei baroh katba don ha bneng bad ha pyrthei da la ka jinglong bahok bad ba shisha jong U. Kumta u bynriew haduh mynta ka sngi ruh u ong

ba ïalade bad ïa kiei kiei baroh lathaw U Blei ym ki blei, te kane ka jingmut ka jingsngewthuh bad ka jingong ki khun bynriew ha ka pyrthei kam lah ban bakla da lei lei ruh. Kumba U Blei u long hi marwei kumta ym don shuh mano mano ruh uba don bor bad uba lah tam na u bad ym don mano mano ruh ba ïasynrap bad u, ne, ïapyrshang bad u.

9. U Blei u la thaw ia ka pyrthei u buh ha ka, ïa ka um, bad ïa kiwei de bun jaid ha kane ka pyrthei kiba ngim ïai lah jer kyrteng ma ngi ki khun bynriew, bad u thaw ruh ba kin trei la ka jong ka jong ka bynta.

Bun na pdeng jong ngi kiba khmih ïa kiba bun jaid ki jingthaw jong U Blei, kin ïaong ia kane bad ïa katai la thaw ban don kam aïu? Kata ka long tang na ka jingbieit bad jingbamsngewthuh jong ngi hi. Hynrei U Trai Nongthaw u thaw ïa kano kano ruh, kaba da don la ka kam ka kam ba kan leh ha kane ka pyrthei.

10. Khmih ïa kiba bun ki ei ki ei ha kane ka pyrthei ki kynja jingbam ba bha eh jong ngi ki briew, kum ki kynja khaw, krai, riewhadem bad bun jaid kiwei kiwei

de ki kynja jingbam kdang, ba lada ngim ïoh ïa kita ngim lah ban im, bad sa kiwei kiwei ki kynja phlang kiba long bieh, ba tat shu bam ïa ki ngin ïap noh shisyndon, hangta ngi hi ngin da ong, Hato balei U Blei kynrad u da thaw pat kum ïa kine ruh? Kata ka long tang ba ngi bieit, ba ngim tip, ba da kum kita pynban ki ba'm iadei lok bad ngi ruh, ki long kiba don kam eh ban pynbha ïa kiwei pat.

11. Na pdeng ki kynja mrad bad ki kynja sim ruh don bun kiba ngi bit ban bam bad don bun pat kiba ngim bit ban bam, lane ki ban pynïap pynban ïa ngi, hangta ruh ngin ïa ong, Hato don kam aïu ba U Blei u thaw kum ïa kita ruh ha kane ka pyrthei? Kata ka long tang namar ba ngim shemphang ïa ka jingdonkam jong ki.

12. Na pdeng ki kynja dohkha bad kiba shong ha um ruh don bun kiba long nongshun ïa ngi ki briew, ba tad ki ïoh kin pynïap shisyndon. Kum ïa kita ruh ngin ong, Hato balei U Blei u da pynmih kum ïa kita ha kane ka pyrthei? Kiba syrïem kum kita don bun lak bun klur kiba ngim ïai lah ñiew shuh ma ngi ki khun bynriew.

13. Haba kyrtiang dien sha la ka jinglong shaphang ki aiom ha ka por shit ngi ong, Waw ba shit aïu katta katta? ha ka por pjah pat ngi ong, Waw ka pjah aïu katta katta? ha ka por slap ruh ngi ong, Waw ka slap aïu katta katta? ha ka por rang pat ruh ngi ong, Waw ka rang aïu katta katta? Baroh ka long ka jing bieit jong ngi, namar ba ngim tip ïa ka jingtrei stad U Trai kynrad jong ngi.

14. Khmih pat hapdeng ki mrad khlaw, bun kiba runar eh, ba tad shu ki shem ïa u briew ki pynïap, ki kynja bseiñ ruh don bun jaid eh kiba tad shem ïa ki briew ki puh, bad da ka bieh jong ki, ki briew kim ju lah im, kata ruh kaba lyngngoh shibun eh hapdeng jong ngi, bad ngin ong, Balei U Blei u la thaw kum ïa kine ki bam ïadei bad ngi ki kynja bynriew? Hynrei ngi kiba bieit ki bam lah shemphang ïa ka jingthmu, bad ka jingthaw U Blei, naba lei u la buh lang bad ngi ki briew ïa kine baroh ha kane ka pyrthei haba ngim ïadei lok bad ki ruh.

15. Bun ki briew kiba pyrshang ban batai da kumne bad da kumtai kum kiba stad eh. Ki kyntu ban mane blei noh ïa kiba bun jaid ki jingthaw U Blei. Don

kiba ong to ngin ïa mane blei ïa ka um: don pat kiba ong to ïa ka ding, ïa ka sngi, ïa u bnai, lane ïa ki khlur, ba kiba i phylla bad ba halor ka jinglong jong ngi ki briew, bad bun pat kiba ong to ngin ïa mane blei ïa ki para briew hi ruh, ba ki long kiba lah ban leh bad ban kam, kum ki kam phylla, ba ngi mynta ngim lah leh shuh kumba leh ma ki.

Hynrei haba phi da ïa pyrkhat jylliew bha phi ki para lok bad phin kylli kita baroh long kiei? Bad kiba mih naei? Ki lah ban shu long hi na lade. khlem da don ba thaw? Shen shen phin poi bad phin siat jingmut ha ka jingpyrkhat jong phi, ba kita baroh kim long ei ei ruh em, hynrei tang ki jingthaw uta hi U Trai Nongthaw ïa ka bneng bad ïa ka khyndew, U Trai kynrad jong ngi jong phi baroh, bad U long U Blei bakhraw halor jong ngi baroh, tang da ka hukum bad tang da ka jingbuh ryntih jong u hi, ki ïa trei baroh la ka bynta bynta ka kam, kumba u la sám bynta man la ka jingthaw bad man la u briew ba kin trei.

16. Tharai kum ka ding ka lah ban long blei hi na lade? ba kan long blei shuwa, kan sa wan long ding pat ha kane

ka pyrthei, ba kin tang ïoh mane blei pat ki briew ïa ka? Ne kum u briew, ba un long blei shuwa, bad u la thaw ïa kane ka pyrthei baroh kawei bad baroh ki jingthaw ha kane ka pyrthei, un sa wan long briew pat ban ïaleh thma bad la ki jingthaw da kiba bun rukom? Em, em ko lok, ngi ki para ba bieit ha khmat U Blei, U Trai kynrad, ba ngin nym bakla tang khyndiat eh ruh, U Blei U Nongthaw U Trai jong ngi ïa kane ka pyrthei baroh, u sah ha la ka jinglong Blei long Nongthaw; ngi pat bad kiei kiei baroh ha kane ka pyrthei, ki nongshahthaw ngi sah la ka jinglong nongshahthaw hi, tang ban pyndep la ki jong ki jong ki kam ba la pynbynta U Blei.

17. Kum ka um, ka ding, u bnai ka sngi, &c., &c., ngi ki khun bynriew bad kiwei kiwei pat baroh ruh ha kane ka pyrthei, ngi wan khnang ban pyndep ïa la ki jong ki jong ki kam, kiba la lah bynta U Trai Nongthaw. Te ngi ruh ngin nguh ngin dem tang hapoh ki slajat jong Uta hi uba marwei, U Blei U Trai Kynrad jong ngi. Kam dei ba ngin phai sha kadiang sha kamon, ïoh poi pynban sha ka jingbakla. Ka dei ba'n ïaid beit tang ha kawei ka lynti kaba beit, kaba

ïalaïn sha uta hi uba marwei U Blei. Katba phi nangthaw stad ban wad bun lynti, katta phin nang bakla lynti pynban. Kumba ngi ju ong hapdeng ngi ki Khasi, la dang stad eh laiphew jaid ynni ju poi hok shuh. Kumta ha ka kam ban mane blei lei lei, te katno kan pynbakla.

18. Hato ïa pyrkhat tang khyndiat ha la ka mynsiem, ba kat ïa U Blei U Trai ka bneng bad ka khyndew bad U Trai ki mynsiem bad ki met jong ngi, bad bun lak bun klur ki kynja mynsiem ha kane ka pyrthei bad ha kawei pat ka pyrthei ruh, ki shu long hapoh ka bor jong U. Ba ngin ïanud ban pyndam noh ïa ka nam jong U, bad ban pynmih pli noh da kiwei ki jingthaw jong u ban long ki blei jong ngi, kata ka long shisha kaba sngew-shyrkhei haduh katno, lane ba wat ïa u para briew ruh ngin nud ban khot blei noh namar ba u kham stad tam ïa ngi; hynrei ïa U Blei U Trai pynban ngin buh noh sha lyndet; kata ruh ka jingleh kaba sngew-triem bad kaba sngew-shyrkhei shibun eh ka met bad ka mynsiem, haba phi da pyrkhat bha.

19. Tharai haba phin leit sha ïing la u kpa, phi ju dei mo ban da wad nongialam

lynti? Ne haba phin khot ïa ïa u kpa phi da dei mo ban da wad nongkdew pynithuh ïa u ha phi? Ne phi nud mo ban khot da kawei pat ka kyrteng ba khyllah la u kpa? Ne phi nud mo ban khot kpa noh ïa uwei pat bad ban lyndet noh ïa la u kpa la jong? Ne phi nud mo ban da buh ksiang hapdeng la u kpa bad ma lade?

Ngi ngeit skhem ba ha kane ka pyrthei yn nym don ban nud ban khot ne ban leh kumta, sa kiba bieit lehse kin nud ban khot kpa ïa uwei pat u briew, wat kita hi ruh kin shu khot tyrneng kai tang na ka rmiang shyntur ha ka jingpnah thyllieid kiwei pat ki briew, hynrei ba ynda khot khuid jingmut naduh ka mynsiem te yn nym don satia, namar ba ka long kaba sang bad kaba pop ruh. Lada phi kynmaw, haba la poi ha tmier ka jingiap ha kata mano mano ruh, ym don ban nym khot ïa ka kyrteng U Blei bad ym don ki ban khot ia ka kyrteng utei u thie.

20. Kumta hi kein ka jingkhot blei kai ïa kiba bun jaid la ïa kiba don jingim ne ïa ki bym don, ka long kaba sniew shisha shisha eh, haba da ïa ai jingpyrkhat

bha ha la ka jingmut, te ngin ïoh i ne ngin shem kumne kumne ba ka long ka jinglait bad jingpalat jong ngi kaba khraw, haduh ba ka lah ban long ka sang bad ka pop ba ngin leit nud ban lyndet noh ïa la U Blei la jong bad ba ngin kynthup ïa kiba thala ne ïa ki ba'm da long shisha U Blei Bathaw, kane ka long kaba pyrshah ïa ka jingsngewthuh ha lade (*conscience*) bad ïa ka hok.

21. Kajuh ka long kum haba ngi shem ka pap, ka duk, ka shitom, ka lanot ngi ju kyrpad ïa la u kpa ne ïa la ka kmie, ngi ju ong, waw pa, waw mei! namar ha kata ka por, ne ka khyllipmat, ne ka jingjia la ngi ong, waw pa, waw mei ruh, kan nym leit thew ka mynsiem ne ka jingmut, ka jingkhan, ïa u kpa-nah, kmie-nah, kpa-san, ne kpa kmie khot-kai, hynrei ka leit thew beit bad ka leit siat beit thrait tang sha la uta hi u kpa ne ka kmie, ba da kha ïa ngi, man la ki jong ki jong ki kpa ki kmie

22. Kumjuh hi, ngi tharai, ma phi ne ma ngi bad ki briew baroh ha kane ka pyrthei ruh ha kano ma ka por ba wan jia kyndit ka jingsngewbha ne ka jingsngewsih kyndit thret hangta ngi khlem

da mut khlem da pyrkhat khlem da pynong, khlem da bthah mano mano ruh, kan mih kynsan na ka ktien jong ngi da ka ba'm lah ban tyngkan shuh da kumno kumno ruh da la ka bor bad da la ka mynsiem hi kan pynong, Ah! Blei, lane, waw Blei Trai kynrad! ha kata ka por uwei pa uwei u thied snam na ka met, uwei pa uwei u shñiuh na ka met bad ka shadem ruh ka kyndeh kdek kdek naduh i shinriah kjat haduh i shynrong khlieh ki da ïakhih ryngkat; ban khot bad ban pynbud, ha kata hi ka jingkhot, A Blei!

23. Te haba kum kitei ki sakhi ngi la shem bad la sngewthuh hi da lade dang don kam aïu pat ban da wad sakhi na kiba na bar? Hato ka sakhi aïu shuh kaba khamtam bad kham shon jingmut pat ban ïa ka sakhi kaba na la ka dohnnd jong phi, jong ngi bad jong u briew baroh satlak ka pyrthei ka ba mynjur? Ban da ïa ong pat, O u tei, O u thie, ba u la leh kumta kumta u la long blei noh to ngin ïamane ïa u, O u tei O u thie ba u la leh kumne kumtai ba ïathuh-khana pateng ki briew, uta u la long blei noh to ngin ïa mane blei noh ïa u, ba u la pynkoit pynkhiah bad pynïeng ïa ki bri-

ew kiba la ha ka tmier ka jingïap bad uba kren ba leh bad ba ïalap tang ïa ka kam babha, une kein shisha um long shuh u briew hynrei u blei uba la wan phong kyrteng ïa U Blei, to ngin ïamane noh ïa u kum U Blei hi. Haba kum kane hato lok ngin da ïakham ngam jingmut jingpyrkhat jylliew bha ha lade lade baroh, kam long kaba sngewbieit shibun eh ban pynneh ïalade ha kaba artatien, ba uta uba ngin pynmih pli ïa U Blei ba long shisha da u Blei ne u briew jong kane ka pyrthei? Kat kumba ka jingkren ki tymmen hyndai, ba ki ong, Hei, sha kaba dang arkyntien wat ju jám ka kjat ïa ka ïoh lah ka duh ïa ka bymdei; tam tat la ka hok ha khmat U Blei u briew. Te mynta ngi balei ngin kyntait ïa kata ka jingsneng ki tymmen hyndai, ki riewhok ha ka por sotti juk? Kam long ka jingkren jong ki kaba dei bad kaba shisha? Haba ngi la ngeit bad la kohnguh ba long kaba hok, kaba shisha, bad kaba dei, te kumno phin sngew nud ban ryngkang palat pat da kumwei?

24. To khmih kane sa khyndiat ngin pyni ba ïa kano kano kaba mih kaba long, ngi ong kaba thaw U Blei, ngi ju ong pat ruh, haba wan jia kaei kaei kaba

ryngkhat kum ka jingjynjar ne ka jing-shitom, bad haduh ba wan poi ka sngi khatduh jong ka met jong ngi, jong phi, ne ki kur, ki para, ki khun, ki pyrsa, hangta ngim don ktien ei ei ban ong da kumne bad da kumtai, sa tang ba ngin shu ong shisyndon, ka mon U Blei U Trai kynrad jong ngi, ei ba lah ban khang ïa ka mon jong U. Hangta ym don ma nga ne ma phi ne uno uno u briew ha kane ka pyrthei ban ong ka mon u tei, u thie, u wei, u ar. Hynrei ka shu kyntu ïa ngi ban ong hi tang ha uwei U Blei U Trai kynrad jong ngi. kumta te ka ban tam pat na kine ki sakhi ba phla hi da lade na la ka mynsiem, yn don pat sa mano ha kane ka pyrthei?

25. Kata ka long kaba tynrai, kata ka long kaba shisha ka sakhi na ki shi hajar lak ki jingbatai stad lai-phew jaid u para briew: jar u ban kren pnah eh, khat-ei ka long pynban kum kaba kren bieit du, namar ma-phi ma-ngi, ngi ïa tip biang biang ha khmat U Blei, ba ka jinglong jong ngi kam long ei ei ruh em, hynrei tang kum u khunlung bam pat nang kren wat tang ban ong mei, pa, ruh ngim pat nang , kumta ka dei katba la batai hi da U, ha ka mynsiem jong ngi, ba ngi

tip ba long tang u hi marwei, uba janai, uba shisha, U Trai ka jingieit tam na ki jingieit baroh, U Trai ka jingisynei tam naki jingisynei baroh. Uba long u Syiem halor na ki syiem baroh, Uba stad tam halor ki riewstad baroh, Uba long U Nongthaw halor ki nongthaw baroh, Uba long Uba halor kiba halor baroh, Uba long U bam lah kot kynjoh na kiba ngi lah kynjoh, Uba lah ban ïoh-i lut sha lyndet ka jingïoh-i jong ngi, Uba la tip lpa nalor ki jingtip jong ngi, U long Uba tip lpa ïa ka jingmut kaba ngi mut hapoh ka dohnud, mynshuwa ba ngin pynmih na ka shyntur, U long Uba hok tam na kiba hok baroh. Ka dei tang ïa Uta hi ba ngin mane dem khrup hapoh ki slakjat jong U.

26. Shisha ïa U Blei ngim lah ban ïoh-i da kine ki khmat ba ngi don ha ngi, hynrei da ka mynsiem, ngi lah ban ïoh-i bad shemphang ba dei tang U hi Uba don bor halor baroh bad Uba shisha nadong shadong, te kata long ka sakhi kaba paw shai tam nalor ki sai phla hajar lak. Khmih kumba phi pynher kot kudi haba phi la ai ksai eh shalor bneng, ka kot kudi ka la kiew shaduh bym lah ïoh-i

shuh ka la poi sha u lyoh (cloud) hangta phi shu dang sngewthuh ba don ka kot kudi, namar ba phi bat ïa u ksai ha ka kti. To khmih kum ïa ka lyer lada ka beh phi ïohsngew ba ka beh, hynrei phim ïoh-i, bad lada kam beh phim ïohsngew, hynrei phi sngewthuh bad tip ha lade ba don bad ba dei ka lyer. Kumta ka long ïa U Blei U Trai Kynrad ruh, la phim lah ban ïoh-i da ki khmat ka met jong phi, hynrei da ka jingring ka jutang Blei ha ka dohnud jong phi, phi tip hi ba don U Blei U Trai Nongthaw halor jong ngi baroh tang Uwei hi, bad Uba marwei hi, U bam don khun don ksiew, Uba long U Trai Nongthaw jong kiba baroh ki kynja jingthaw ha kane ka pyrthei bad ka bneng. To pyrkhat bad to duriap bha ha la ka mynsiem, ha ka khmat por synrai haba phi ïaid sha lum sha wah phi ïoh-i ruh ïa ki kynja syntiew ha ki lum bad ha ki madan, lane phi ïohsngew ïa ki jingsawa ki wah lane ki kshaid, ha kata ka khyllipmat wan shoh ha ka mynsiem, bad kum ong, Waw ka jingthaw U Blei! Te haba pyrkhat ïa kata ba U Blei ba marwei hi U la thaw bad U la pynithuh ïa ka jingmut u khun bynriew ban ïa kyrsiew bad ïa phla jingmut paralok hi ba don tang Uwei hi U Blei. Kata ka

long ka sakhi bad ka sai phla kaba tam na kiba baroh. Kyrpad:—

"A ! Blei ai ka bor ka met bad ka mynsiem ba kin ïaineh tang ha phi hi, U Trai Kynrad ba ieit ba sbun, ba ngin nym phai bakla sha uwei u ar; ban buh pynban ha khmat jong ngi da uwei pat, hynrei ïa phi U Nongthaw ban buh sha lyndet: A ! Blei to kyrkhu bad map ïa ki jingbakla jong ngi, ai bor ban beit jingmut tang ha phi marwei."

27. Shisha ngim lah ban tip beit ïa ka jaka shong U Blei bad ïa ka dur jong U, U long Uba kumno bad da kumno ba U long U Blei U Trai Nongthaw jong ngi bad jong ka pyrthei baroh. La kumta ruh ngîm lah ban nym ngeit ba U long U Nongthaw jong ngi. Kumba ïa kano kano ka jingthaw ne ka dur ka ïing ne kaei kaei kaba shna bha ba la itynnad bad ithiang bha ha ki khmat, hangta ngi la ong ba ngi tip ba da don uwei u nongthaw nongshna ïa kita baroh ki jingthaw dur thaw dar, bad haba ngi ïohsngew ïa ki jîngput jingtem, bad ki jingrwai ba sngewtynnad bad ba sngewthiang ngai ngai hin hin, hangta ngi la tip ba don ki nongtem nongrwai ba nang ba stad.

28. Kumta haba phi da pyrkhat pat shaphang kane ka pyrthei, bad ïa kita ki nongthaw dur, bad ki nongrwai, nongtem, to kylli tang shi kyntien ha lade hi, hato u ei ba la thaw ïa kine ki tai bad ïa ka pyrthei baroh; hangta kan wan siat ha la ka jingmut jong phi hi ba Uta hi U Blei ba tang marwei Uba thaw ïa ngi bad baroh kawei ka bneng bad ka pyrthei.

29. Haei ba U shong U Blei khmih hangne ngin batai khyndiat, ba kat kumba ka wan ha la ka jingmut, ba kynja uba khraw u ju long shaneng bad hajrong ïa kiwei baroh. Kumta ïa U Blei ruh ngi mut bad kumba ka ring hi na la ka jinglong jong ngi, ba ngi khmied sha bneng, kumta ngi ngeit ha la ka jingmut ba U shong ha bneng.

30. Yn don pat lehse ki ban ong haba U Blei U shong shalor bneng kaba jngai eh haduh katta katta tang ban khmih ruh ym lah ïoh-i shuh, te Un ïoh-i da kumno ïa ngi? Hynrei em lok, kam dei ba ngin bakla, namar phi ïoh-i hi ïa ki atiar jong U, kiba don lpa bad sngi bad miet khlem kut trai, kiba ïa trei ryngkat bad ngi kat shaba ngi shong kat shaba ngi thiah, kumta ngi ju mut bad ju pyrkhat ïa ka

bor U Blei ba U long Uba lah ban don ha kano kano ka jaka, ha kano kano ka kyndon kynnah, ha kano kano ka kyndong kynshrot ruh, khlem don ma U kaei kaei ruh kan nym lah neh, kumta kumba ngi ju ong, U Blei U long Uba khlem dur, Uba dap ïa ka bneng bad ïa ka khyndew baroh kawei, ka jaka shong jong U ka long ha ki baroh, bad Uba lah ban tip bad ïoh-i ïa kiei kiei baroh ha bneng bad ha khyndew, hynrei ban da tai bniah eh ïa kata ym don ba lah, tang ban shu ngeit ba ka jingmaian jong U, ba ka long kaba sha lyndet ka jingtip jong ngi, bad ngi lah ban ong ba U long mynta hangne hi ha khmat jong ngi, tang ba ngim lah ban ïoh-i hi ma ngi, ba ngim ïai lah long kiba janai; ban batai eh shaphang kane ruh ym ïai lah; tang ba ngin shu dem wad bad pyrkhat shaphang jong U, ha kano ma ka por kaba isynei ma U, hangta ngin shem ïa U Blei bad Un ïalam ïa phi bad ïa ngi sha ka pyrthei ba kham phyrnai tam na kane bad sha ka pyrthei kaba kham don ki jingieit bad ki jingthiang tam na kane ka pyrthei.

32. Don bun na pdeng jong ngi ki para ba bieit wat tang kum ki khunlung ruh ym ïa ryngkat ha khmat jong u, ba

kin kylli, Hato ban shakri bad ban ïa pyrkhat shaphang U Blei, yn leh da kumno? Don ha kawei ka jingthoh kaba ong, haba phi shakri ïa U Blei kum U Trai Kynrad, U ruh U synshar kylliang ïa phi kumta, haba phi shakri kum ïa u lok, ïa phi ruh Un synran Un kynpham kum u lok hi, haba phi shakri kum ïa u kpa, ïa phi ruh Un sharai kum la ki khun, kumta ter ter:

Kumba ki ong ki Khasi kat kumno ma ba phi leh, phi ïoh la ka nong kylliang, kumta hi baroh kawei ka pyrthei ha U Blei ha u briew ruh ka ïawan kumjuh.

33. Don pat ki ban kylli, Hato da kumno ba ngin tip ïa ka mon U Blei, ba U kwah ïa ngi ba ngin leh? Ia kata ngin pynpaw da kumne khyndiat:—Phi pyrkhat ha la mynsiem, haba phi ïoh leh bha ïa kiwei, haba phi ïoh leh sbun ïa kiwei, haba phi ieit ïa kiwei, phi sngewbha ne em ha la ka mynsiem, bad haba ki briew ki ieit ki thoin ïa phi, bad ki ïaroh ba phi la long ne ba phi long uba bha ba miat u briew, hangta phi sngewbha, sngewhun ne em ha la ka mynsiem? Kumta hi ha khmat U Blei ruh ka long da kaba phi leh ieit leh sbun, leh bha ïa

u para bynriew; kumta ïa U Blei ruh phin ieit phin mane naduh ka mynsiem, kata ka long ka jinghikai U Blei ba phin shem ïa U, bad da kaba phi ieit, phi isynei, bad phi sbun ïa kiba U Blei ruh U ieit, U isynei bad U leh sbun, kata kein ka long ka mon bad ka jingkwah jong U Blei.

34. Nalor kitei baroh dang don ki ban pynmih nia pat bad kin kylli ha ban mane ïa U Blei ynda don kam ban da leh kumno; bad da kaba kumno ka jingkñia, ban ai ban mane ïa U?

Ia kane ngin pynpaw khyndiat da kumne:—Tharai kum u kpa jongno jongno u la thaw ka ïing ban shong, u la ai, u la buh ka deng, ka kup baroh; katba don kam hi ban suk la ki khun, te haba kita ki khun ba kin leit nguh dem ha la u kpa jong ki; da dei mo ïa 'ki khun ban da leit lam pat da kita hi ki mar ki mata, da kita ki tiar ki tar ba la ai, ba la buh hi u kpa jong ki, ban leit ai pat ha u trai nongai hi? Ne hangta un ong pynban shisyndon, Balei phi wan ai kylla noh ïa kiba nga la ai ha phi? ba ha kaba dei ba un sngewbha, pynban un sngewsih bad bitar noh shibun eh ïa la ki khun.

Kumta phin kynmaw ïa U Blei U Trai Kynrad jong ngi jong phi baroh shi tyllup ka bneng shi byndar ka khyndew, U long U Trai bad U Nongthaw ïa kiei kiei baroh naduh iba rit eh haduh kaba khraw tam eh, te ha ban mane bad ha ban puja ïa U, ban ai kylla da ka jingthaw jong U kata ka long kumba ibein ba ïa pharshi pynban ïa ka jingai sbun jong U; shisha hapdeng ngi ki Khasi bun ki jingkñia ba ngi kñia da ki kynja mrad kynja jingri, bad ki kynja sla dieng, sla phlang, kum u sning, u lasier, ka laliar, &c., kino baroh ba ngi leh bad ba ngi kñia ki long kiba ngi ainguh ai dan ïa ki para jingthaw, kum ïa ki ksuid, ki khrei, lane ba ngi leh burom ïa la ki nongïap (ym ïai thoh bniah ha ine i kot rit). Hynrei ïa U Blei U Trai Nongthaw te ym don tiar ei ei ruh ki ban phylla ha U, ba ngin dang ai pat ma ngi ïa U. Namarkata kam dei ïa ngi ban pynhap da ki ryndang blang, masi, syiar, sniang, hati, kulai, ne ryndang briew, ne snam blang, snam masi, snam syiar, snam sniang, snam hati, snam kulai, snam briew, kam dei ruh ban pynshah ryndang da uwei pat na ka bynta ïalade ha khmat la u kpa: ngi ïa la u kpa ngi kham ithuh hi da lade ban na u para briew shi sngi,

kumta ka long hi ngi ïa la U Blei U Trai Kynrad jong ngi, ngi sngewthuh, bad ngi ithuh hi, naduh na la ka mynsiem kum la u jong hi, ym don kam ban da btin ne da pynithuh pat da u para briew shi sngi, haba ngi dei ban mane ban dem ha U, ngi dei ban leit beit hi da lade sha U khlem da wad Nongïarap, Nonglamlynti kum sha u nongwei.

35. Namar kine ki daw baroh ka dei ïa ngi ha ban nguh ha ban mane ïa U Blei, ngi dei ban nguh da lade hi naduh ka mynsiem bad ngin pan map da ka jingduwai nguh arti naduh ka mynsiem bad ngin ïam ha khmat jong U Blei Kynrad la jong, hangta Un isynei bad Un kyrkhu ïa ngi, kumjuh kumba ngi leit ïam da ka jingsngewrit, sngew khunswet ha khmat la u kpa bad tad u ïohi ïa la ki khun kum ha kane ka jinglong, un shim ñiat bad un kdup khop bad ka jingkjor ieit artat. Kumta U Blei U long U Kpa Tynrai jong ki kpa ki kmie jong ngi bad U long U Nongthaw nadong shadong, haba ngin nguh bad ngin ïam ha khmat jong U, bad ka jingsngewrit sngew khun-swet la ka mynsiem khlem da ai jingkñia ei ei ruh, khlem da pynshah ryndang dano dano ruh, Un shim bad Un

kynthup khop ïa ngi bad ka jingkjor ieit artat. Bad ngi dei ban kren, ban ïaid, ban leh, &c. da ki akor ba itynnad bad da ki kam bha bad kam hok kat kum ka jingbatai jong ka kitab kaba don ha ka dohnud bad ha ka mynsiem jong ngi hi (conscience) bad ïaipynroi para lok hi ha ki jingïasneng ïakraw.

Ngin pynkut noh shuwa mynta tang katta, kin sa nang pynkhraw ne pynbun ki nongmih bteng shadien.

CHAPTER II.

SHAPHANG KA JINGLONG U BRIEW.

1. U Blei shisha U la thaw bun ki kynja jingim ha kane ka pyrthei, hynrei ban paw ne ban ïoh-i ba ki don ka mynsiem jingtip, shaphang U Blei U Trai Nongthaw, kat kumba don ka jingtip bad ka jingsngewthuh u kynja briew kata kam paw hapdeng ki kynja mrad, bad kiwei kiwei ki kynja ba don jingim.

2. Don ha ki kynja jingthaw kum ki kynja mrad katto katne kiba itynnad,

kiba khlain, kiba stad bad kiba ïaieit ïalok para ki; bad ki kohnguh hukum bad ieit ruh ïa ki trai kynrad kiba ri ïa ki; hynrei ngim lah ban shemphang kaba biang ba ngin ngeit ba ki don ka jingsngewthuh shaphang U Blei ne em. Hynrei hapdeng ngi u khun bynriew, ym ong tang ïa kiba stad, wat hapdeng kiba bieit eh ruh, kawei ka jingsngewthuh ka don, ba ngi long ki nongshahthaw ne kiba la thaw da U Blei U Trai jong ngi bad kiba tip shaphang ka hok ka pop. Hapdeng ki mrad ki tip ne em ïa kata ngim lah ban shem ïa ka tynrai jong kata, namar ba ngim ïa lah sngewthuh ïa ka jingkren jong ki, tang katba ngi lah ban bishar bad khmih ïit da ki khmat jong ngi, te imat ba kim don jingtip, shaphang ka jinglong jong ki bad shaphang ka hok ka pop. Lada ki sngewthuh bad tip eh ruh, kata ka bym lah ban ong, bad haba khmih ka akor, ka rain, ka burom hapdeng jong ki kam don.

3. Hapdeng ngi ki briew ngi don ka jingsngewthuh, ngi don ka jingmut, ngi don ka jingkyrmen ïa kaba shadien, ngi don ka jingsngewtieng, bad ngi don ka jingsngewshyrkhei, ngi don ka jingtriem,

ka jingsngewma, da kine ki jingmut ki la kyrsiew, bad ki ïalam ïa ngi ban pyrkhat bad ban ithuh ïa U Blei kum la U Trai Nongthaw. kumta kita hi ki jingmut ki la kyntu, bad ki la pynbor ia ngi ban duwai ia U Blei; ba ha kawei ka sngi ba ngin shem ka jingsuk bad ka jingsngewbha ha khmat jong u.

4. Mynta haba ngi la sngewthuh ba long tang Uwei hi U Blei U Trai Nongthaw ïa ngi baroh ha kane ka pyrthei, kumta ka dei ïa ngi baroh katba don ki para khun bynriew ba ngin ïalong kum kiba shipara na uwei u kpa, lada ngim pat lah ban long haduh kat kata ka jingmut, kata ym pat lah hi ban ong ïa uno uno uba la riewblei. Hynrei lada kumno kumno ruh ha kaba shisha ngi long baroh ki jong U Blei; lada ngi long kiba la palat bad la hap ha ki kam sniew ruh ngi shu long hi ki jong U, ngim lah ban ïakhlad na ka jinglong kum u kpa bad ka jinglong kum ki khun, shisien ka sngi da kaba dem ïai pyrshang bad ïai minot ngin shem bad ngin poi hi sha la u jong U Blei tynrai. Ka jingsniew bad ka jingpalat kam lah ban ïai neh; da ka jinghikai jong U hi kan shu nang ring beit sha ka jingbha.

5. Khmih kum u kpa ne ka kmie jong ngi, la ngi long kiba runar, kiba mutlop, kiba ïaid sakma kylleng na ki, hynrei ka jingïadei kpa, ka jingïadei kmie, kan nym lah duh ne ïakhlad noh; ka kmie, u kpa ki shu sah hi ha la ka jinglong kmie long kpa, ngi ki khun ruh ngi shu sah hi ha la ka jinglong khun. Kumta barabor kin wad lad wad lynti da kumno ba yn leh bha ba yn tipsngi la ki khun. Haba ki wan poi tiap ha khmat ka kmie, u kpa, kin da khot shisyndon, Na shano khun kynrad phi wan? da ka jingieit artat, ki khun pat ruh kin khot shisyndon, Ko mei, ko pa, da ka jingsngewrit ha la khmat ki kmie, ki kpa, naba ki khun ki long kiba hapoh jong ki. Ka juh hi U Blei ruh ïa la ki khun Un nym lah khlad, ba U long Uba ieit tam, Uba isynei tam, Uba sbun tam, man ki por ha ki jaka baroh, shu dap da ka jingsumar jong U hi.

6. Kumta ka jingkyrmen jong ngi, mynno mynno bad lano lano ruh kan nym duh ba ngin nym shem ïa la U Blei U Trai jong ngi, ngi shu don hi kein ka jingkyrmen ba ngin shem lano lano ïa U Blei U Trai jong ngi, la ngi ïaid da kano kano ka lynti ruh ngin poi hi sha

U Trai Nongthaw.

7. Kumba phi ïoh-i ïa ka duriaw bah bad ïa ki wah rit, ki wah bah baroh sawdong ka pyrthei ba ki shu ïaid bran bran kum kiba na sha madan ki shu kie hin hin, ki tuid bad leit sha ka duriaw, bad ki wah ki um kiba don sha lum sha riat ki ïa ryngkoh ïap ryngkoh im sha ka duriaw bad ka jingrisa artat shaw shi shaw shaid shi shaid kumba ïakhot lok, ban ong, To ïa, to ïa, ngin ïaleit noh sha la ïing. Kumta hi ka long kajuh ïa ngi ki khun bynriew ruh man la ka por man la ka kynta, ngi shu nang hiar, nang ïaid bran shi bran ban leit noh sha ïing la u jong U Trai Nongthaw. Da kaba dem ïai duwai ïai nguh ïa U Blei U Trai ba shisha, ka dei ba ngin leit shem ba ngin leit poi ha khmat jong U. Ym da don kam ban da ong, To ïaid da kane ka lynti ne da katai ka lynti te yn poi; lada ym ïaïaid kumta ym lah shem ïa la U Trai.

8. Kawei kane ngin kylli ïa phi ki para lok, ba phin pyrkhat da kum kano ka rukom ba ngin mih paw ha khmat U Blei; Ka bit kumno sha? da ka jingtipsngi, bad ka jingdon-akor, ne da ka jingrunar

bad khlem akor? Phi ïoh-i haba leit u khun ba tipsngi don akor ha khmat u kpa, u kpa tad u ïoh-i katno ka jingsngewbha jong u, ka bym lah ong shuh, haba leit u khun runar, u kpa la um peit ruh um banse, hynrei da ka jingpeit bitar sngewsih, bad ka jingisynei ieit. Ia kine artylli ki jingkylli uno uno ne mano mano shisyndon kat uba don ka jingmut briew, un ong bad un jied da ka rukom tipsngi don akor.

9. Hangta pat yn don ki ban kylli, Kata ka rukom tipsngi don akor, ka long ka ban da kylla noh ha katai ka niam ne ha katei ka niam ban sa shem ka lynti ba beit bad kaba tipsngi don akor? Em, Em, ko lok. Katei, kathie kam don ei ei ruh phin kynmaw; hynrei ieit tang ïa Uta hi Uba tang marwei U Blei, da pynleit ka jingmut ka jingkhan naduh poh ka mynsiem, ka dohnud bha khait, sngewrit ïalade, kyntait ïa ka meng ka tied, pynlui-lui la ka mynsiem, ieit bad leh sbun ïa ki para jingthaw. Wat ibein ïa kiba duk ba boi, ïasngew lem ïa ki jingshitom jong ki, ïarap ïa kiba tlot, ieit ia ki para bynriew kum ïalade, burom ïa kiba dei ban burom, kata ka long ka jingtipsngi bad don akor.

10. Don bad bun ki ban ong bad kylli, Hato lada ym kylla bad ym bud ha kawei na ki niam ba ki wanlam thymmai hato yn shem Blei da kumno? bad yn tipsngi da kumno? Ia kane ngin pyni khyndiat:—Hato lok da khmih jylliew bha man la ki niam kiba long kumno? bad ki ïawad aiu? Hangta phin shem, ba la uwei u ong, To mane ïa kane ka niam, te phin shem Blei; sa uwei pat un ong, To da mane ïa utai, u tei, u thie, te phin sa shem Blei. Hynrei baroh hi ym don ki ban ong ba yn leit poi pat sha kawei ka ar ka lynti, baroh ngi shu wad bad kylli, shano pa shano, tang ïa Uwei hi U Blei U Trai Kynrad. kumba ngi ha la ka jinglong briew ngi shemphang hi, bad kumba ngi la batai shaneng shibun shaphang kane, ba U Blei Um long U kpa kyrpang tang ïa kino kino ki kynja jaid bynriew, hynrei U. U long U Tynrai jong ki baroh katba don ha kane ka pyrthei bad ha bneng, kumta U Blei U sngewthuh hi ïa ka jingkhot ha la ki jong ki jong ki ktien ïa ka kyrteng jong U, kumba ha ka ktien ki Khasi ki khot, U Blei, ha ka ktien ki English, God, ha ka ktien ki Bengali, Issor, ha ka ktien Hindi ne Persian, Khudda ne Alla; kata ka kyrteng ka shu mut hi, ïa Uta

U juh hi U Trai Nongthaw ba marwei. Ban shem bad ban ïoh ïa ka mon jong U, ym da kaba khot "God" kum ka ktien English, ne ban khot "Issor" kum ka ktien Bengali, ne ban khot "Alla" kum ka ktien Persian, ne da kaba khot "Blei" kum ka ktien Khasi. Lane ym tang na kaba phi khot kyrteng ïalade ba phi long uta uta u jaid, ne uta u nongbat niam, ba phin lah shem bad phin lah ïoh ïa ka mon U Blei. Hynrei tang da ka jingtrei bad da ka jingkam jong phi hi, ka ban pynshem bad ka ban pynïoh ïa ka mon jong U Blei U Trai Kynrad.

11. To khmih kum ïa uba pang ba tang phin shu ïalap ne shu ïathuh ha u, da kita kita ki dawai ba bun jaid un sa shu koit hi mo ka jingpang? khlem da pyndih khlem da pynbam ïa u nongpang? Hynrei em, kam long kumta, ka dei ban da pynbam, ban da pyndih, bad kan da trei kata ka dawai, te un sa koit uba pang. Kajuh kum ïa u briew uba sliang um ne uba thngan ja, tang ban shu ïalap hangtei bad hangtai ka don ka um ba khuid, ba sngur; bad ba don ka ja, ka jyntah ha ïing kita kita; uta u briew uba sliang um bad uba thngan ja un sa jah sliang, bad jah thngan noh? Hynrei em,

katba um pat da ïoh um ba un dih, katba um pat da ïoh ja ba un bam, kata ka jingsliang bad kata ka jingthngan kan nym jah.

12. Khmih ko para lok ngin ong hangne khyndiat, ïa ka tynrai ka ban shem, bad ban ïoh ïa ka mon U Blei, ka long tang da ka hok, bad da ka jingtipsngi ba don akor bad ba shakri beit ïa U naduh ka mynsiem. Da kita kein phin jop, phin shem bad phin ïoh ïa ka mon U Blei jong ngi jong phi baroh; kam long ruh da kaba rung ha kane ka niam, ne ha katai ka niam. La kumno kumno ruh phin shu shem bad phin shu ïoh hi ïa ka mon U Blei tang da ka jingleh hok bad ka akor babha.

13. Lehse yn don pat ki ban kylli, kata ba ong tipsngi ka long kaba kumno? kata kaba ong don akor kaba long kumno?

Ka jingbatai ki tymmen, ki ong tipsngi—

I. Uba tip ïa ka sngi ïa ka miet, uba khein biang ïa ki por, ha kano ka por ba un leit un wan.

II. U bam lamler lambait.

III. U bam ikwah ïa ka jong ki briew.

IV. Uba ieit ïa ki para bynriew, uba mut ïa kiwei kum ïalade hi.

V. U bam ibein, u bam kren bein ïa kiba duk ba boi, ïa ka rangli ka juki, uba sbun ka mynsiem ïa ki khynnah ki khunlung.

VI. U bam shang sha ki kam thala, ki kam awria, ki kam lamwir, lamtham, buaid tanglang.

VII. U bam shang sha ki kam tuh, kam shohnoh.

VIII. U bam lorni lorhap ïa ka kam ki briew, u bym don ka jingbishni bishnot ïa u para bynriew.

IX. U bam lalot, u bam rakot, ïa ka jong ki briew ne ïa la ka jong u ruh.

X. U bam ling ling lang lang eh, uba shida uba lui lui ka mynsiem ïa ka kynthei ka khynnah.

Kum ïa une u briew uba long kumta ki ju ong uba tipsngi.

Ka jingbatai pat shaphang ka akor, ki tymmen ki ju ong, ka akor kaba tam, ïa ka ksiar, ka rupa, lada ym don akor ka jinglong briew, long kaba leh nohei, namar ki ju khein ba u kynja bynriew u kham kor na ki mrad, haba u leh khlem akor, ki ju ong ka akor mrad, haba u don akor ki ju ong ka akor briew.

XI. Haba u ïaid u ïeng u da khmih ïa ka dien ka shuwa.

XII. Haba u kren ki ktien, um ju pynmih ki ktien khlem rain, khlem akor, na la ka shyntur.

XIII. Haba u ïaid shano shano ne hapoh ïing ruh, um ju meng um ju tied.

XIV. Haba u trei u kam, u da leh biang, um ju pynhap thala la ka kti, la ka kjat sha bam dei.

XV. Uba sngap, uba shah shkor kyndiang ïa kaba sneng ki tymmen ne ki riewstad.

XVI. Uba burom la ka kmie la u kpa,

uba burom ïa la kiba ha ïing ha sem.

XVII. Uba burom ïa ki syiem, ki rangbah, ïa la ki nonghikai bad ïa kiba halor baroh.

XVIII. Uba lehrit kynthop la u ïaid shaneng sharum, bad uba pynjem la ka mynsiem jai jai, kum uba da don shisha ka akor briew.

Bun kiba syrïem kum kine ki ju sneng ki riew tymmen hyndai, la ngi tharai bieit ïa ki ba kim nang ka thoh ka tar, hynrei ki ktien jong ki long kiba shisha, bad kiba kit jingmut jylliew bad khia shibun eh.

14. Kumta hi phi ju tip bad phi ju ïohsngew ruh, ïa uba tip sngi bad ba don akor ki briew ki ju ong, Ka akor bad ka jingtipsngi uta uta te la kum U Blei. Phi i haba u briew u la long tipsngi bad don akor, na kata hi ka la pynmih ka jingpynsyrïem ïa u kum U Blei hi. Nangta kan pynmih ha ka dohnud jong u, ban ithuh bad ban tip ïa U Blei U Trai Nongthaw, hangta un sa sngewrit sngewsynei ïalade ba u long uba tlot bor, ha kiei kiei baroh, kumta un sa ithuh

ïa ka jingieit, ïa ka jingsbun baroh kaba leh U Blei; ha kata ka por kan wan kyrsiew ha ka dohnud jong u ba un duwai un kyrpad man ka sngi man ka miet; te ha ka sngi kaba un ïakhlad na kane ka pyrthei un leit poi ha khmat U Blei ha ka jingsngewbha bad sngewkmen suda; kane ka long ka lynti ka syngkien kaba beit ban leit sha la ïing shongneh shongkhien, bad kane ka long ka kam ka jingkren ka jingmut bad ka jinglong u briew ba tipsngi bad ba don akor.

15. Sa tang ine khyndiat ngin pyni:—Haba phi mut ïalade ba phi long u khun ba don burom ka dei ba phin leh phin kam kaba don burom, kat kumba la batai ba ngi long ki khun U Blei, te haba la kyntiew nam lei ïa ngi haduh kat kata, katno ka dei ïa ngi ba ngin bud kum ki kam babha uta u kpa jong ngi.

16. Kine ki lynti bad ki jingpyni, kiba long ba ngin pyrkhat ha la ka mynsiem, ba ngi long ki briew, ka dei ba ngin leh ngin kam kum ka akor briew, kam dei ba ngin ïaid ne bud ïa ka akor mrad.

17. *Kumta shisyndon*, to ngin ïapyrkhat bad pyrshang, ban long briew, bad ban

ithuh ïa la uwei hi U Blei Trai Kynrad, ngin nym ïaid bieit bud bieit kum ki blang ki masi.

18. To ngin ïa kyrpad ïa duwai ha U Blei la jong hi, ba un ai bor ai mynsiem ba ngin ithuh tang ïa u hi, bad ba ngin sngew kum la u jong hi, bad uba ieit kumba ieit u kpa ïa ki khun, uba pjiah kait, ai buin ai thiang kumba ai buin ka ka kmie ïa ki khun, uba ïarap bad ai bor man la ki por kumba kyrshan u lok bakhlain, uba isynei i-ieit kum u Syiem u Padsha babha ïa ki khun ki paid.

CHAPTER III.

SHAPHANG KA JINGIM BAM JU KUT.

1. Hapdeng ki Khasi la duh hyndai eh, ki don ka jingngeit bad ka jingsngewthuh, ba ka jingïap ka long tang ka jingïakhlad ka mynsiem na ka met, ynda la dkut mynsiem u briew ki ju ong ba u la leit sha ïing U Blei. Katba kim pat thang ki ju ai ja miet ja step, ynda ki la thang pat ruh, ki ju ai bam ai sa, haduh ba ki la leit thep mawbah ruh, ki ju ai bam ai

sa, ki ju buh phan buh phi, ki sngewthuh ba ki don bad ki im hi, shisha ym ha kane ka pyrthei, hynrei ha kawei pat ka pyrthei, kumta ka ju siat jingmut ha ki kur ki kmie, ba ka mynsiem u nongïap kam shym ïap duh ryngkat bad ka met. Ba phin da pule ha ka Kitab Niam Khasi phin shem bha ba ki ju leh kumno ki Khasi shaphang ki nongïap.

2. Lada phi khmih bha ïa ki kot niam kiba don baroh kat kiba phi lah ban ïoh, da kaba ki batai suda, ba ka mynsiem ka long kaba im bam ju kut. Haba ngi ïap na kane ka pyrthei, ngi long tang ba ïa-khlad ka met bad ka mynsiem. Kum kane ka jingbatai phin shem kaba kham shai bha ha ki kitab Hindu, Musulman, Kristan, bad kiwei de ba ki ju ïalap ha ka pyrthei ba ki kren ha ki pharshi, ki ong ba ka jingim met jong u briew ka long tang kum u syntiew jong ki dieng ba im tang shi por, hynrei hadien pat ki ïap stai, ki khlur bad ki pyut noh. Bad bunsien eh ki ju kren ha ki Khasi ba ka mynsiem ha kane ka pyrthei ka long tang kum ka um lawang khrik khrik tad beh ka lyer i la theh noh hoit.

3. Haba pyrkhat ïa ka jinglong ka

mynsiem bad ka met ka long kaba maïan shibun eh, ka met bad la ki dkhot ka met baroh ki long tang kum ki atiar, khmih kum ki kti haba da kwah ka mynsiem, ki sa shu kner bad shu shim, hynrei ki kti hi kim tip shim. Kum ki khmat haba kwah ka mynsiem ban khmih ne peit ïa ei ei ki sa khmih, bad ïoh-i, hynrei ki khmat hi kim nang khmih ei ei. Ki shkor ruh haba kwah ka mynsiem ban sngap, ki sngap, ki sa ïohsngew, hynrei ki shkor hi kim lah sngewthuh ei ei ruh, hynrei ka mynsiem kaba sngewthuh. Kumta hi ter ter ki dkhot ka met baroh, ki bud katba ong, bad katba kwah ka mynsiem, kumta ka met katba ngi ïoh-i kam long tynrai. Kata ka met ba ka long briew, la shynrang ne kynthei, ne khynnah, hynrei ka don tynrai haka mynsiem, bad tad ïakhlad noh, kata ka met kam long ei ei ruh. Ka jingim jong ka met ka long tang ha kane ka pyrthei hi, ka jingim jong ka mynsiem ka long naduh nangne, bad shaduh sha kawei pat.

4. Kumba ngi ju ong ha la ka ktien Khasi ba na kane ka pyrthei shong basa leh nohei ym lah leit lam ryngkat wat tang uwei u sai jain ruh, bad ba ym pat don uba la leit lam ne u ban dang leit lam

ruh. Ka pyrthei shiphang sngi shu wan kai, kumba wan ïathaw ïew ïathaw hat shiphang arphang, kat uba nangkloi u nang leit sha la ïing kat u bam pat kloi u nang sah dien. Ka mynsiem ka long tang kat kum ka um lawang ba hap um jer: kat bam pat beh ka lyer i shu sah khrik khrik, tad pyrsad i lyer pho i la theh noh hoit ha khyndew la jah ngaiñ.

5. Phi lah ban ïoh-i bad shemphang hi haba phi da khmih ïit bha, shaphang ka jingthaw U Blei ïa kiei kiei baroh ha kane ka pyrthei, kat kiba la wan long met ne mynsiem kim ju lah jah ne duh shuh, kum ïa kaei kaei ba phi mut ban pynduh ne pynjah noh hynrei kam duh; wat ïa kaei kaei kaba phi la mut ban pynduh noh da kaba thang ha ka ding, kata kaba phi thang ka ing khong; na ka jinging jong ka pat phi ïoh-i ba ka mih long tdem bad ka leit kylla lyoh, kat kaba sah ka long dpei noh thiam, la kumta ruh, ka shu sah hi ha kane ka pyrthei. Kum ka tdem la ka her ha ka suin bneng ruh, ka kylla lyoh bad ka sa hap pat ha ka juh hi kane ka pyrthei da kaba kylla um slap noh, lane kylla um jer. Ia kaei kaei ruh kat kaba phi pyrshang ban pynduh kam lah ban duh syndon, tang ba ka shu

kylla na kawei ka jinglong sha kawei pat. Ia kane ym don kam eh ban thoh bniah; tang katne ruh phi la lah hi ban shemphang. Kumta shisha ka jingthaw bad ka jingtrei U Blei ka long kaba phylla bad kaba maïan shibun eh.

6. Ba katba don kiei kiei baroh yn ong ba kut noh tang ha la ka jingïap jong ki hi; te ki ban kumta ki jinghikai bad ki jingpynroi jingstad jingtip ïa ka mynsiem baroh kin long da kiba leh noh ei suda, hynrei em ym long kumta, kumba ngi shaniah ha U Trai U Blei jong ngi, ba ka mynsiem kan nym duh noh shi syndon, hynrei kan im junom bad ngi kyrmen ruh ba kan leit poi ha khmat jong u, kat kumno ma ba ngi leh, ka bainong kylliang jong kata ngin ïoh hi, kat kumba ki ju ong, ym tang uwei ne ar ngut, hynrei baroh ki bynriew ka pyrthei ki ju ong, Ia kano kano kaba phi la leh kaba bha, ka bainong jong kaba bha phin ïoh. Ia kano kano ka kam kat kumba phi la leh kum kata ka bainong phin shem, kane ka long ka jingngeit kaba shisha kaba skhem bad kaba janai ruh

7. Haba kumta to ngin ïa pyrkhat minot kein, hato ngi ia lade lade ngi dei

ba ngin leh kumno? Kan bit ban leh bad trei sha kaba sniew ban ïoh ka bainong basniew, ne kan bit ban trei ban leh sha kaba bha, ban ioh ka bainong babha shadien bad ban im bam ju kut ha ka jingbha.

8. Kaba bha bad kaba sniew ka sdien hi tang ha la ka jingtrei bad ka jingleh jong ngi hi. Namar kata ngim dei ba ngin da leit wad kylleng ki shnong bad ki jaka, kum u riew nongwei ban leit wad ïing basa kylleng la kylleng ne leit wad niam thymmai laiphew jaid, ka dei ba ngin long babha long ba hok bad long ba skhem ha la ka dohnud bad mynsiem hi, kata ka long ka *kut* (fort) bad ka *khyrdop* ba skhem ha kane ka pyrthei bad shaduh kawei ruh.

CHAPTER IV.

SHAPHANG KA NIAM.

1. Kat kum ka jingngeit jong ngi, U Blei U long U Trai Nongthaw jong ngi ha bneng, bad ngi de ngi long ki khun jong U. Kumta ki kam ba kongsan eh

jong ngi ki long ba ngin ieit, ngin burom, ngin kohnguh, ngin ngeit, ngin shaniah, ngin mane, ngin trei ïa ka kam jong U bad ngin leh ïa ka mon jong U! Lada ngim leh kumta, kata ngi la poi bakla lad noh blan shawei pat. Haba ngi trei ïa ka kam jong U da kaba ieit bad haba ngi leh ïa ka mon jong U da kaba ngeit ka long ka jingmane ïa U Blei bad kata hi ka long ka Niam.

2. Ka Niam ba ki khot ki briew baroh, Niam Niam kata ka long ka kam ba ngi dei ba ngin pyrkhat, ngin shakri ngin ieit ïa ki para jingthaw bad ïa la U Nongthaw bad ba ngin duwai rit ruh ïa U Blei naduh ka mynsiem, kata long ka kam tynrai bad ka Niam ba shisha bad ba hok jong ngi.

3. Kam long Niam ei ei ruh da kaba shu ïa lang ïa lum bun briew ban ong ngi kita kita kiba mane ïa uta uta. Ka Niam ka long ka jingpynkyndit bad kyrsiew ïa ka mynsiem napoh ka shadem bad u dohnud, ban kynmaw briew shaphang U Blei bad ki kam ba bha ba khraw jong U.

4. Ka Niam ka la don ryngkat bad u

briew naduh ba dang kha ïa ki, tang ba ki briew hi kim lah ithuh bha ïa ka, hynrei lada ki lah ithuh bha ïa ka, ka nangpaw shai mian pa mian; katba ki nang san nang rangbah ha ka rynïeng bad ha ka jingpyrkhat katta kan nang khraw; ka long syriem kum ka jingshai ba phi i ba kam ju shai shi syndon, hynrei mian pa mian hadien ka sa shai bha pher. Kumba phi ïoh- i ïa ka sngi myndang ka sdang mih, ka dei ba kan da ïaleh bad ka miet, nangta ka sa shai byrngut, bad dum lyoh, dum umjer, hynrei ynda ka kiew joit halor jrong hangta baroh ki jingdum ki lyoh, ki umjer ki duh shisyndon; ka pyrthei baroh shiliang hi ka peit mat pher. Ki briew bad ki mrad ki ïa ïaid ïa kai kumba im pat. Kumta kumjuh hi ka jingsdang bad ka jingroi ka jingtip Niam ruh.

5. Kumta hi ki briew katba kim pat tip bad ithuh bha ïa U Blei, ki long kum ha kaba dum jlang jlang; tang shu ong u wei ale shane, shu ïa beh lamwir riaw riaw, la khot pat sa u wei u ar shu ïa beh kumjuh pa kumjuh. Hato kein lok phi ki para lok Khasi, phi tharai ba ha ngi ymdon U Blei? bad ymdon niam? hynrei to da pyrkhat bha bad da minot bha diap

ka jingmut, hangta kan wan hi ka jingshai, bad kan paw ruh, ba U Blei U don hi ha ngi ruh, kumjuh kumba ha kiwei kiwei, te balei ngin da leit kor kor ha tyngkong ki briew, ym long kaba sngewlehrain bad sngew bieit? Haba phi la shemphang bad sngewthuh, kumta nang pynjylliew jylliew la ka jingmut, da kumno ban pynbha la ka ïing, kata ka long kaba don burom, bad kata ka long ka Niam tynrai, hangta phin shem ïa U Blei ba ieit ba sbun, hangta phin shem ka hok, ka sot, bad ka jingsuk bamjukut, bad phin ieit ïa u para bynriew bad phin sbun ruh ïa ki para mynsiem. Kata ka long ka Niam bad ka rukom tynrai ba bthah ba sneng uba rim ba jah, u tymmen u san.

CHAPTER V.

SHAPHANG KA JINGIATIP HA LADE HI (CONSCIENCE)

1. Kane kawei ka jingai U Blei ïa ngi, "ka jingïatip ha lade" ka long kaba tam na kiei kiei; phi ïoh-i ban nym don ka jingïatip ha lade, te ïa ei ei ruh ngim tip, kano kaba ngi leh kaba lait, kano kaba

ngi leh kaba dei ruh ngim tip. Hynrei tang ba ngi don ka "jingïatip ha lade" kata hi kaba ngi leh ïa kano kano ka bam dei, ka la shon bad pynrem hapoh la ka doh-nud bad ka la pynphai sha ka lynti babha, lada ngi leh mutlop katno katno ha ki kam sniew, hynrei ha ka mynsiem ngi la sngewshon bad sngewrem lade hi, shisien, da kaba phin dem ïai pyrkhat ïa kata, ka jingpynkylla sha ka jingbha bad kan ïalam ruh sha ka jingbha.

2. Ka jingmut, ka jingkhan, ka jingtip ha lade, ka long ka nongkyntu bakhraw eh, kaba ïalam sha ka jingbha, suki suki kan nang don bor don bor bad kan nang skhem, bad shong tynrai artat artat, bad hadien kan jop thiaw ïa ka jingsniew bad phin lait phar na ki jynjar jyntrah baroh. Kane long ka atiar bakhraw tam na ki para atiar baroh. Kane long ka nong-kdew lynti na kiba stad tam ki nongkdew lynti bad na kiba stad tam ki nonglam lynti.

3. Khmih kum ïa ki nongdihkiad, no-ngïakhalai, bun bun haba ki kynduh ha la ka jingmut ban iehnoh, bad ban kiar noh, bunsien phin shem ha kiba proh jingmut, bad kiba thew sha ka ban bha,

kim don jingeh ei ei ruh ban iehnoh ïa ka kiad bad ban kiar na ka ïakhalai; bad kin long ruh kiba bha tam ban na kiwei pat, hangta ei batrei? ei ba bthah? ei ba sneng? hynrei kata hi ka jingpyrkhat bad ka jingmut napoh la ka mynsiem bad ka jingtip ha lade.

Haba phin ïakren, bun bun phin shem ki ban ong, ngi te ngim sngewlah iehnoh shuh, ngi te ngim sngewlah kiar shuh, hynrei kata ka long tang kaba shu kren na ka rymiang shyntur, lada u briew u da mut naduh ka mynsiem kaei ba um lah? Kane ka atiar kaba la thaw da U Blei hi la duh myndang U pynlong briew ïa ngi ha kane ka pyrthei.

4. Shisha ban ring ïa ka jingmut jong ngi na ki kam pathar sha ki kam babha, myndang nyngkong ka long kaba sngew eh bad sngew shitom, hynrei ynda ngi lah ban jop bad pynbha bad pynlui-lui la ka mynsiem hangta ngin shem pat katno ka jingsngewbha, sngewhun, bad sngew-thiang ka jingim ka bam lah ong shuh.

5. Kane ka jingtip ha lade, ka long da ka jingkyrkhu bad da ka jingai-ei na U Blei hi. Phi shem haba phi la leh bakla,

la leh palat, la phi la ïoh leh sngewbha katno katno ruh ha kata ka jingpalat; la kumta ha ka mynsiem ka shu wan siat hi kein ka jingsngewrem, bad ka jingsngewthuh ba phi la pynkhein ïa ka hukum U Blei ba thaw. Ka jingsei ki soh, ki syntiew jong ka kam sniew ka shu leit poi hi sha kaba sniew bad ba shitom; hynrei u soh, u syntiew jongka kam bha, katba nang slem katta ki nang iewbih bad ki nang thiang, katta ki nang itynnat, ha kaba khatduh kin leit kut ha ka jingsuk mynsiem kynjai.

6. Phin khmih pyrshang ïa uno uno u briew uba ïaid sha ka lynti ba beit ba shida, kat sha ba u leit u iaid la u long uba kham duk ruh, ki para bynriew tad ki ïa shem ki ïa samrykhie bad ïa sngewbha naduh ka dohnud ka mynsiem, tad ïa palat pat ruh ki para lok hi ki ïalap, uto u briew uba bha uba hok shibun. Hynrei ïa u briew uba shukor danda la u long uba riewspah, uba donbor, don burom ruh, tad ki ïa shem ki briew kin khublei, kin nguh tang na jrong, hala poh ka mynsiem pat ki takor; Kumba ju ong ngi ki Khasi, ba takor pohjain ne takor lyndet. ynda la ïa khyllait pat war kin ïa ong para lok, *shi* kum uto u briew uba

sniew ym ju don, uba kum u mrad. Kata ka long ka jingtip ha lade, ba lah ban bishar ïa kaba bha na kaba sniew, te kumta kane ka jingsngewthuh kaba la kyrkhu U Blei ïa ngi u khun bynriew, ba ngi lah ban· bishar ïa ka jinglong kiwei, bad ka long hi ruh kum kane kaba ngi ju mlien eh ban kren bad ban ïalap ïa kiwei kiba bha kiba sniew, kumta dei ba ngin pynroi bha bad pyrkhat ïa lade, ngi long kumno? bad ka jingtip ha lade, ka pynrem ne em ïa lade haba ngi leh palat? bad ka dei ne em ba ngin pyrshang ban poi sha ka jingïaroh hapdeng ki para bynriew bad ban pynhun ïa ka mon U Blei U Nongthaw jong ngi?

7. Haba pynkyllut la ka jingmut ka jingkhan shaphang ka jingtip ha ka mynsiem, kata ka jingsngew ka long kyllut noh haduh ban da kut ka rta. Kata ka jingkut kan long kumno? kata kan kit ka nam basniew bad ha jinglehrain ha kane ka pyrthei, sa ha kawei ruh ym ïoh jingsuk.

8. Phi ju i bun ki briew kiba la brai eh ha ki kam tuh, kam runar, kim kylla shuh haduh ban da kut ka rta jong ki ruh, kumta ki kit ka nam khlemrain ha

kane ka pyrthei sa ha kawei ruh katba ngi ngeit ba kim ïoh suk hi, kata ka long ka jingïatip ha lade ne *conscience*.

Kumba ki ju ong :—

Don kam aïu lada ïoh ïa ka pyrthei baroh kawei ïa ka ban duh ka mynsiem?

Ka long ka jingsuk ïa uto, uba kohnguh ïa ki hukum jong u, bad uba leh ïa ka mon jong u, un shem jingsuk, ruh ha kaba khatduh.

9. Ka jingïatip shaphang kaba bha, kata ka long ka mon bad ka jingthmu U Trai Kynrad Uba thaw ïa ngi ha kane ka pyrthei baroh. To mynta ngin ïa bud bad ngin ïa bat kata ka jingïatip, kata kan ïalam sha ka lynti ban ïoh suk lawei.

CHAPTER VI.

SHAPHANG KA PAP BAD HOK.

1. Kine baroh ar kiba shai bad kiba

shynna shibun eh. Ngim don kam ban da batai bun ktien, kumba ong :—

Ka pap ka long ka nongshun bakhraw tam na ki shi lak, ki shi klur ki nonshun. Ki nongshun ha kane ka pyrthei ki lah ban pynjot ïa ka doh ha kane ka pyrthei hi, hynrei ka pap ka long kaba bam kruiñ khait bad kaba pynjot duh thiaw ïa ka mynsiem haduh kawei ka pyrthei ruh.

Ka hok ka long ka lok bakhraw tam eh ïa ki shi klur ki lok bad ki kur baicit eh hir hir ruh, namar ka hok kan pynsuk ïa ka met bad ïa ka mynsiem, ym tang ha kane ka pyrthei, hynrei bad ha kawei ruh, bad ka leit ïalam ryngkat ha khmat U Blei U Trai Kynrad jong ngi ha ka jingsngewbha, sngewsuk, ka mynsiem. Ngi hi ruh ngi ju ialap ia u briew uba bha ynda u la lah ïap ruh ngi ong, A! kat uto uba bha uba hok ym ju don shuh. Ia uba sniew pat ynda u la ïap ruh ngi ju ong shi kum uto uba sniew ym ju don. Tang kane ka nam ka kyrteng kaba ngi leit lam ryngkat na kanc ka pyrthei, haba leh bha ngi leit lam kaba bha,

haba leh sniew ngi leit lam kaba sniew. Kumta lok to ïa jied hi la ka jong ka jong kano kaba phi mon ha la ka jingtip ha lade.

CHAPTER VII.

SHAPHANG KA DUJOK BAD KA BNENG.

1. Kine baroh ar (ka dujok bad ka bneng) la yn thoh bad yn batai ruh ki long kiba sha lyndet ka jingtip ngi u khun bynriew, kat ban batai bniah shaphang kine ka long tang ban pyn-i kumba phohsniew ha kane ka Pyrthei, namarkata kham bha ban nym batai ne nym thoh bun ktien eh shaphang kine baroh ar, haduh ba kin da pci hi ki briew ha la ka jingmut; tang ba ka dujok ka long ka bainong ka pop, ka Bneng ka long ka bainong jong ka hok. Kita baroh ar ki long ki ban pynshai hi U Blei U Trai Nongthaw jong ngi. Da ka jingdem duwai dem nguh ïa U, Un pynshai hi ïa ki dohnud ki mynsiem jong ngi.

2. La kumta ruh kat jinglong briew jong ngi, khlem pynpaw ïa kane khyn-

diat ym sngewhun.

3. Haba leh hok leh bha ba sngewhun sngewbha ha ka mynsiem kata ka long ka bneng.

4. Haba leh pap leh sniew ba ïoh sngewsih sngewshitom ha ka mynsiem kata ka long ka dujok.

5. Ka ban da don kawei ka jaka bneng, kawei ka jaka ba long ka dujok, kumba da thaw kawei ka Phatok kata ym lah ban ngeit, ka long baroh ha ka mynsiem hi ka bneng bad ka dujok ruh.

6. Bun ha ki kitab Niam ha ri Asia ba ki ong ba wan kha ha kane ka pyrthei long kumba wan hap ha phatok ka jingsaja. Tad la kut ka jingbuh miat ka jingsaja ne pynshitom na ka bynta ka pap kata ngi la lait bad ngi leit noh na kane ka pyrthei, 'namar ba ngim sngewthuh ngi ha kane ka pyrthei haba wan kha ngi ia kymen, haba iap ngi ïa sngewsih, kata ka long kum haba leit hap phatok u kur u kmie ngi ïa kmen, haba u lait phatok ngi ïa sngewsih pynban. Don sa kawei ka jingbatai pat ba haba leh lait leh palat na kawei ka pyrthei,

wan kha ha kane ka pyrthei, kumba ai saja tad la kut ka miat ki leit pat sha la ka jaka shong neh.

7. Kat ka jingsngewthuh hapdeng ngi ki para Khasi bad baroh kawei ka pyrthei ruh kat kum ka jingleh, yn ïoh ka bainong, kata kaba ki ju ong hangno hangno ruh.

8. Don pat kiba batai ba jar kiba leh pap ha kane ka pyrthei ki ïoh jingshitom ha ka dujok ding ha la ka rta khlem lait shuh. Ka ban ïoh map ne kylla kaba mut tad la lah ïap ne leit noh na kane ka pyrthei; kam don shuh bad ym lah long shuh; ne ka jingisynei U Trai U Blei kam don shuh hangta, bad Un num pyllait shuh lano lano ruh. Shisha ïa kito kiba ngeit bad ba shaniah ïa kane baroh long kaba sngew shyrkhei shibun eh. Bad ba dei ba kin ngeit ruh ka dujok ba long da ka ding kaba shu thang rta rta, hangta ban lynñiar ban kyang khlem kut trai.

9. Hynrei ngi bad phi baroh lok baieit, da ia thaw pyrkhat jylliew khyndiat. Lada ngi ngeit ngi shaniah ha U Blei ba long, Uba ieit, Uba isynei, Uba hok ka-

ta ka jingngeit ban ïoh shitom ha ka dujok ding rta rta kan duh shi syndon. Naba kan long ka kam runar bad i shyrkhei shibun eh, bad ka bam shong hok ruh, ban ai saja ïa uno uno u briew, namar i kam runar jong u ha kane ka pyrthei shiphang sngi, ba un leit hap noh ha ka jingsaja bam kut shuh.

U Blei balei, ym long U bahok? bad balei, U long Uba runar haduh katta ba ngin ngeit ba Un leh kum kata? Hynrei U long uba dap da ka jingieit bad isynei ïa la ki khun, kan num lah ba Un num buh ka lad ban ïoh ka jingtip shaphang jong U ha kane ka pyrthei ne ha kawei ka pyrthei ruh.

10. Kito kiba ngeit ha kaba ym don jinglait shuh na ka dujok ding ban sah hangta rta rta, kin pyrkhat kumno bad kin mut kumno ïa kiba la lah leit na kane ka pyrthei hajar hajar ki briew; ki bam shym ïoh ka jinghikai ban leh bha ha kane ka pyrthei, kiba la kha hapdeng ki riew bam man. la duh dang khynnah ki la ngam ha ki kam thala, ha kawei ka pyrthei haba ki la kyndit briew bad ki kwah ban tip ïa U Blei ruh ba kin num ïoh shuh, kata long kaba sngewrunar bad

shyrkhei shibun eh ba U Blei Un num ai lynti shuh. Hynrei em U Blei Um long U ban runar eh haduh katta kumba ki pyrkhat ma ki. Kan don kawei ka lad ba Un buh ba kin shemphang pat bad ba kin roi ha ka jingkhuid jingbha kumba la khymih lynti U Blei ïa ngi ki khun bynriew.

11. Sa kawei pat ruh, ba ki ong kito kiba la ïoh lait im, ba kin long ha ka jingsuk bam ju kut, tharai hato kin ïoh suk da kumno; haba na kawei ka ïing ne i kur, ïoh lait im uwei, baroh ki kur ki jait jong u kin nang ïoh saja ha ka jingshitom bam ju kut. Kum uta phi tharai la u suk eh ka met, ka mynsiem jong u kan suk?

12. Wat tang ha kane hi ka pyrthei ruh, katno uwei na ka bynta uwei ba u ïaleh bad ïa duwai ha U Blei ba un ïoh suk ïoh lait im, haba u i ba ïoh shitom ïoh lanot u para jaid bynriew katno ba u sngewkhuslai ha ka mynsiem. Sa hangta ha bneng lei lei haba u tip ba bun lak bun klur kiba ïoh shitom ha ka dujok ding bam ju kut kumba ki ïa ong; na ka bynta kita katno ba un khuslai ka mynsiem tang ïoh thiah ruh lehse um ïoh

thiah shuh. Ka jingmut uba la riewblei eh ha bneng lei lei kan shon kham tam na ngi kine ki briew kiba ha kane ka pyrthei.

13. Tharai sa kawei ngin pyn-i kumba ïapyrshang noh bad U Blei bad u briew. Haba uwei u kpa u don san ngut ki khun, u pyllati ïaleh kai ha phyllaw, saw ngut ki leh runar, uwei u tipsngi, hangta un khot ha ïing un ieit un ai ja ai bam tang ïa uta uwei uba tipsngi? ïa kita baroh saw ngut un buh ha kamra dum u shu sympat bad sngi bad miet, la ki ong yn thngad yn tipsngi noh ruh, un nym shah shuh?

Kane ka pyrthei ruh ka long ka pyrthei shiphang sngi, tang kumba wan ïaleh kai ha phyllaw U Blei U Trai Kynrad jong ngi. Haba ngi kum runar, ynda ngi leit pat sha ïing jong U, la ngi ong ngin thngad ngiṅ thngaw, maitang maitaid ruh Un nym shah shuh, bad un nym ai por shuh ba ngin pynroi bad pynkhuid ïa la ka jingmut ka jingkhan? un shu buh sah noh rta rta ha kata ka dujok ding ba ki ïa ong?

14. Kata kaba sngewbieit shibun eh

ban leit hiar jingmut haduh katta katta ïa U Blei ban long u bam isynei shuh ïa la ki khun bynriew.

15. Kat kum ka jingngeit jong ngi, ba ngi long kiba im ha kane ka pyrthei, bad ha kawei ka pyrthei ruh ngin im ka mynsiem jong ngi, kan nym ïap kan shu long briew hi kein, te balei ngin shu ïa ngeit bieit, ba hangta U Blei un nym don shuh bad ba un nym synshar shuh kumba u leh ha kane ka pyrthei.

Kata ka long ka jingbakla kaba khraw shibun eh ba ngin leit mut kumta. Hynrei em ka long hi kumjuh, kumba ha kane ka pyrthei, La ynda ngi ïap noh na kane ka ruh, ngin shu don ka jingpyrkhat, ka jingieit, ka jingmut, ka jingkynmaw, ka jingsngew, kumba ha kane hi ka pyrthei. Hangta U Blei U Trai Kynrad jong ngi, Un synshar, Un ieit, Un isynei, da kumno kumno ruh, kumba U leh hangne mynta, naba U Blei U bam ju kylla.

16. Hynrei kynmaw phi ki para lok baroh, ba kam dei ïa ngi ne ïa phi, ba ngin ngeit ïa ka dujok ba kan don kum kawei ka jaka ka ban ai saja ïa ngi, hynrei

khmih wat ha kane ka pyrthei hi ruh, ngi lah bah sngewthuh ba katno long ki ban pynsngewsih, sngewjynjar ki kam bamman. Haba shang ch shaphang kita long kajuh kumba shong hapoh ka dujok. Namar kata don kam ïa ngi ba ngin sumar ba ngin leh bha.

17. Kito kiba ngeit ïa ka dujok bam jukut, ki ong, Lada phi long bha uba katno katno ruh phi'n nym lah lait im, lada phim leh kum ha kane ne kum ha katai ka rukom, bad la phi long uba pap bad leh bamman katno katno ruh, tad phi la lch kumta te phi la ïoh lait.

Kata ka long kaba sngewphylla bad kaba sngewbieit shibun eh. Hato U Blei haba u la ai ha ngi bad ha phi ka jinghikai ka jingsngewthuh kaba biang ban tip ïa kaba bha, kaba sniew, haba la leh bha pat ruh un shu kyntait noh pat baroh ïa kata ka jingbha ka jinghok? Tharai kum u kpa ha kane ka pyrthei haba ki khun, ki la ngeit ki la leh tipsngi ruh un shu sympat kein ïa ki? Hynrei em, ym kumta ïa ki khun kiba tipsngi, haba ki kum klet kaei kaei u shu sneng, u shu bthah, leh da kumne leh da kumtai khun. Kumta hi U Blei U Trai Kyn-

rad jong ngi ruh, haba ngi leh lait kaei kaei U pynpaw bad U pynshon ha ka mynsiem jong ngi, ïa kaba ngin kyndit briew ban ïaid beit, ka bainong ka jingbha. Ka bainong ka hok U ai hi. Kata ka long ka bneng. Ia kata ka bainong ruh, u ju kyrkhu U Blei ïa ngi ha kane ka pyrthei, haba ngi ïoh jingmyntoi na kata ka jingkyrkhu ka wan pynsuk bad ka wan pynhun ïa ka mynsiem jong ngi, kajuh hi kumba ngi ïoh ïa ka bynta ka bneng.

18. To da pyrkhat jilliew bha ïa kine ki daw baroh ba ngi la pyni, phin pei jingmut ba ïa ka bneng bad ka dujok kita ba ki long kumno, ka jingbatai ngi ki briew ngi shu pynmih hi na la ka jingmut jingmut kat kum ka jinglong briew bad ka jingsngewthuh bynriew ha kane ka pyrthei. Haba phi da khmih ha ka jingbatai ki Kristan ïa ka bneng ba ka long ka dur da kum kawei, ha ka jong ki Mussalman ki batai da kum kawei, ha ki Hindu ki batai da kum wei pat. Bad ïa ka dujok ruh kumjuh kumta. Ka la long noh kumba ïa batai kai noh, man la u briew kumno ma kumba un sngewbit hala ka jingmut u batai da kumta. Ban da mih pat uwei u Khasi de ruh ba

un batai shaphang ka bneng bad ka dujok; un batai kat kumno ma kum ban sngewbit la ka jingmut, un batai hi kumta.

19. A ! Katne ngi iathoh shaphang kane baroh, ka shu long ha ka jingmaïan suda, bad sha lyndet ka jingtip kumba ngi ïa pyni ha ka dkhot nyngkong. Tang ba ngin ïai ïa kyrpad aiti ha U Blei ba Un ai bor bad Un nang pynshai ïa ki dohnud ki mynsiem jong ngi. Bad Un ai bor ba ngin ïai shaniah tang ha U hi marwei Uba don bor ha kane ka pyrthei bad ha kawei ka pyrthei ruh. Kata ngin sa shem ia ka jingshisha.

CHAPTER VIII

KA JINGNGEIT (FAITH).

1. Ka jingngeit ka don bun rukom ha ki briew ka pyrthei, kaba long da ka jingtip hi, lane da ka jingpynshem pynshisha da kiwei. Ha kano ma ka bam don ka jingtip, lane pynshisha hangta ym don bad ym long jingngeit ei ei ruh.

2. Phi lah ban ngeit tang ha ka jingïathuh pateng pat da kiwei la phim ïohi hi da la ka khmat lane tip hi da lade ruh? Ia kaei kaei la ka long kaba shisha ne em, hynrei da kaba phi ngeit bad shaniah ha kita ki nongwan ïathuh ba ki long kiba hok bad shaniah, kum kane long kawei ka jingngeit.

3. Haba phi kwah ban ïoh tip ne ïoh hikai ïa kaei kaei, phi leit ha uwei u nonghikai uba phi shaniah bad ngeit ba u long uba lah bad uba stad ban batai ïa phi. Kumta ka jingngeit jong phi, phi la bred tylli halor uta u nonghikai, kat kaba u batai ma u, phi la kohnguh bad phi la pynngeit pynsngewthuh bha ha la ka mynsiem, kata ruh kawei ka jingngeit.

4. Haba phi leit sha lynti nongwei, phim tip lynti, hangta phi kylli lynti ha uwei u lok. Katba ïathuh uta ne ïalam ma u phi shu bud ne ngeit tylli; kata ruh ka long ka jingshaniah ha uta u lok ba phi tip ba u long uba bha um don ka jingmut sniew ïa phi, kata ruh kawei ka jingngeit, kumta man la ki lad ki shiang bad ha kiei kiei ruh shu don ka jingngeit da la ka jingtip hi, lane da ka jingpynshisha da kiwei.

5. Lada ka jingngeit ka long da la ka jong hi, lane da kaba pynshisha da kiwei, hangta don kam ka jingsngewthuh; haba la sngewthuh bha, te ka jingngeit ruh, ka la skhem.

6. Kumta hi ka long baroh, haba phi ngeit ha la u nonghikai, kata ka jingngeit ka ïalam ïa phi sha ka jingtip jingstad uta u nonghikai. Haba phi ngeit ha u nongïalam lynti, kata ka jingngeit ka pynbeit ïa phi na ki lynti ba phin ïaid sakma. Haba phi ngeit ha u lok kata phi lah ban ïoh lait na kiba bun ki jingshitom da ka jingïarap uta u lok.

7. Kumta ngi baroh u khun bynriew ha kane ka pyrthei lada ngi ngeit tang ha uwei hi U Blei U Trai Nongthaw ïa ngi; hangta baroh ka jingartatien, ka jingdukha ha ka mynsiem, bad ka jingsahnud ïa u tei u thie ka duh phar. Ka leit poi beit thoiñ sha ka lynti ba shisha ba hok, sha ka lynti bam don ba lah ban padan ban pakhet na shiteng lynti, na shiteng syngkien, bad ym don ruh ban lah ban shukor ban danda kumne kumtai.

8. Kata ka lynti long kaba pynduh ïa

ki jingma, ki jingsheptieng lai-phew jaid, ka jingieit ba shisha ka long ka lynti ba shisha, ha ka lynti ba shisha hangta long ka jinglait-im suk, bad da ka jingsngewtynnad bad sngewbha hun mynsiem. Haba iaid ha ka lynti ba shisha ka pap ruh ka khuid.

9. Ka lynti ba shisha kam long tang ban lait im na ki para bynriew bad ki para jaid, hynrei ka long ka lynti ban ioi sha ka jingsuk jong U Blei Trai Kynrad jong ngi, baroh kiba iaid bad ba ngeit ha kane ka lynti.

10. Kam don kam ia ngi ba ngin da leit ha ka tam ka mam ne ha ka thie ka mam, ne ban da don kyrteng pat u tei u thie ba un da ialam lynti. Lada phi kohnguh iyngdkhur eh ngok ngok hangta phin shem ki jingbakla, bun ki lad ki shi-ong, hangta phin poi bakla blait sha kaba phin wan kylla pat sha la ïing ruh phin nym shem lynti shuh. Kumta ka bit bad ka bha ba ngin ngeit, bad ba ngin shaniah, bad pynskhem bha la ka jingmut tang ha Uwei hi U Blei, Uba ngi la ju tip laduh hyndai hynthai, bad laduh ba dang kha bloit ïa ngi haduh mynta kumne ba ngi la san la rangbah ruh ha

la ka mynsiem mynsiem bad ha la ka dohnud dohnud ba don hi tang Uwei U Blei. To ngin iangeit skhem ha Uta te ngin nym bakla lynti syngkien shuh lano lano ruh.

Bad ngin ngeit da kaba skhem tang ha Uwei hi U Blei bad ngin ieit ïa U, bad ngin duwai ruh mynmiet bad mynsngi ïa U. Uta Un isynei, Un ieit, bad Un ai ka jingsuk ka mynsiem, da ka jingkyrkhu bam ju kut jong U.

Haba ngi ngeit da kaba shisha naduh ka mynsiem hangta ngin shem ka jingphuh u syntiew ba iewbih bad ka jingsei u soh bathiang ha ka mynsiem jong ngi naduh mynta shaduh ka bam ju kut.

1. To pyrkhat ban nym klet,
Para khun ka ri Khasi,
Kynmaw ban nym lyndet
Duwai da mynsiem miet sngi;
A Blei, A Blei, A Blei,
La u jong ngi hi phi dei.

2. U Blei ba tang marwei,
Uba ngi dei ban mane,
Baroh shynrang kynthei,
Naduh mynta hi kumne.

A Blei to wat iehnoh,
Ka hun suk mynsiem ngin ïoh.

CHAPTER IX.

Religion (Ka Niam).

1. Ka niam ka rukom kat kum ka jingsngewthuh hapdeng ngi ki Khasi, ba ka long ka jingkñia ka jingkhriam ha la i kur i kur. Kane ka ktien kaba mih na ka ktien Bengali *niom*. Hynrei kawei pat ka Niam Blei te ka long kaba kyrpang na ka Niam kur niam ïing, ba ki khot ha ka ktien English *Religion* ha ka ktien Dkhar *Dharmo*.

2. Kumta mynta yn sdang batai shaphang kane ka niam Blei khyndiat—

Haba U Blei u long U Nongthaw jong ngi, bad ngi long ki nongshahthaw jong u, te ka kam nyngkong jong ngi dei ban ieit, ban burom ban kohnguh, bad ban shakri ïa u: haba ngim leh ïa kane baroh, kata kaba ngi ïaïd bakla noh na ka lynti kaba dei

ba ngin ïaid bad lada ngi ïaid beit bad kynmaw kyndong ïa katei baroh, kata ka long ka kam ba dei biang ïa ka Niam blei: *Religion*.

3. Ngi ki briew ba ngi ïeit ïa ka niam ki rukom baroh, kata kam long niam blei ei ei ruh, hynrei tang haba ngi ïa sngewthuh ïa ka jingong U Blei ba shisha, bad ba la mih ka jingeit ba shisha ïa u, bad ïa ki jingtïnghaw jong u da kaba hok naduh ka mynsiem, bad ym don jingbishni shuh ïano ïano, hangta ka la long ka mynsiem jong ngi kumba la shem ïa ka tynrai ba shisha pat ha kane ka pyrthei ne ha kawei ka pyrthei, da kum kane ka rukom te la lah ban ong ba la ïoh ïa ka niam blei: *Religion*

4. Hangta ka met bad ka mynsiem jong ngi ruh naduh jrong haduh pohdohnud ka la lah ban sngewthuh ïa ka jingieit ïa ka jingisynei, ka jingsngew ïem ïa ki para bynriew, bad ka jingsbun mynsiem ïa baroh, ki kynja jingtïnghaw U Blei U Trai Kynrad jong ngi hangta ngin sa sngewthuh ïanai bha ïa la ka kam kaba dei ba ngin leh, ngi ki khun bynriew bad ngin ïoh ka jingtip ka jinghikai ïa ki kam bad ki jingkwah U Blei Hangta ka kam

kaba dei bad kaba la teh ïa ngi ba ngin leh, kan num long shuh kaba eh ne ka ban long kum ban pynbor; hynrei kan long kaba jem bad kaba suk mynsiem jai rui Kata ka long ka *Religion* ne ka *Niam-blei.*

5. Ka niam-blei ka roi ha ka dohnud u briew suki jai, kumba san kumba khie ka dieng, ne kumba san u briew na ka [illegible] khynnah suki u nang san haduh ban un da long rangbah ne kumba mih ka jingshai ka sngi myndang ka kyan dang long byrngut, katba ka nang kiew sha jrong katta ka nang i mat haduh ban da shai hi pher, hangta la i mat bha u khun bynriew baroh. Ka syriem kumta ka jingroi ka niam U Blei ha ka mynsiem u briew ruh.

6. Kumta ka long ïa phi ia ngi baroh ruh kaba ngim pat pyrkhat jylliew bha naduh ba mian shaphang kane baroh, ngi shu leit poi leit hap bieit shane bad shatai tad shu ong kane ka niam. katai ka niam, shu ïa kynrup ruma. Ia ka tynrai kaba don ha lade pynban ïa kat.. ngim ïa pyrkhat shuh ha la ka mynsiem.

Tad ynda ngi la tip bad shaniah ha lade ba kadei ka kam jong ngi ba ngin trei, bad haba ngim don shuh ka jing khwan sha lade, bad haba ka la ktah ka jingbha ha ka dohnud, hangta ka jingieit ïa U Blei ruh ngi la shem. Hangta ka jingkhlain, kum ki briew ba khlain ban trei jingtrei ngi la khlain bad kum u syntiew ba u la phuh bha bad ba iewbih artat. Kumta ngin nang peitmat ha ka pyrthei bad ngin nang jied ba dei kano ka niamblei *Religion* bashisha.

7. Kata kan long ka lad bad ka lynti ba ngin shem ïa ka niam-blei, *Religion* bashisha. Ba long tang uwei U Blei hapdeng jong ngi jong phi bad baroh kawei ka pyrthei ruh, kumba ngi la don lpa ha la ka mynsiem jingsngewthuh jong ngi hi baroh kawei ka pyrthei.

8. Da kaba ngin ïai pynmlien bad pynbrai la ka jingmut ban pyrkhat shaphang ka niam, kan ïalam hi shisyndon sha ka tynrai bashisha mian mian, to pynleit por shuwa tang kumba shiphang, sa nang pynroi arphang, kumta ter-ter kan nang roi hi sha ka jingbha bad ka jingshemphang ïa la U Blei tynrai Uba la don lpa la duh mynshuwa ban long kane

ka pyrthei, bad naduh basdang long ka bneng bad ka pyrthei ruh, ba long tang Uwei hi, ym don bun, ar ne lai, ne san shiphew. Hynrei tang Uwei bad Marwei hi U Blei U Trai Kynrad jong ngi baroh kawei ka bneng bad ka pyrthei.

A ! Blei Kynrad, ai bor ia ka jingmut,
Ka jingpyrkhat jong ngi ban shemphang
Ia ki kam bad ki jingkwah jong phi, ia
Ngi ba ngin leh. A ! Blei.

CHAPTER X.

Ki Kitab Niam.

1. Ki kitab ba thoh ha kane ka pyrthei, ha kiwei ki kynja jaid bynriew ki thoh da kumwei, ha kiwei ki thoh da kumwei pat. Kum kine ba nga pyn-i ter ter sharum, tang kat kiba nga lah ban tip nga thoh hangne Nga tharai dang bun hajar pat kiba ngim lah tip ruh don, ba ki khot hi ki kitab niam.

1. Hinduism.

2. Katba lah ban shem ha ki jingthoh, ki ong ba ka ktien Sanskrit long kaba nyngkong eh. Ki kitab niam ki Hindu,

kiba la thoh la bun phew lak snem. Ka-wei long ka *Rig Veda*, ar ka *Zujur Veda*, lai ka *Sam Veda*, saw ka *Atharva Veda* Ia kine baroh sawtylli ki Vedas ki ong ba thoh bad ba ai da U Blei hi Nadien kine ki sawtylli ki kitab, ki sa thaw ka Puran, ka Sastra, ki Tantra &c. &c.

II. Catholic bad Protestant.

3. Ha ka jingong kine ki Khristan pat ki ong ba ka ktien bad ka jingthoh nyngkong eh ka long ha ka ktien Hebrew, bad ka jingthoh Hebrew. Ia ka *Testament rim*, bad ka *Testament Thymmai* la thoh ha kata ka ktien.

Ka Old Testment ka dang mih antad 3,400 snem ha ka por u Moses, ka New Testament ka dang mih kumba 1800.

Ka don ha ka jingthoh jong ki, ba ki tharai ba U Blei u dang thaw ïa ka pyrthei ha ka snem 4004 B. C., ban khein haduh mynta kan long dang kumba 5904 snem.

Hynrei ha ka jingai lecture u Mr. F. E. Pargiter, District Judge ka Alipore, u ong ba laduh ha ka snem 4000 B. C. ba

ki lieng khaïi na Persian Gulf ki la wan ha East Coast; kata ka la long hi 5900 snem. Ia kane ka lecture phin shem ha ka kot khubor *Statesman* dated the 8th September 1900 page 3. Ha ka jingkhein ki Hindu pat ki ong ka pyrthei ka long mynta la bun klur snem

III. Mahomedan.

4. Ki kitab nyngkong ki ong don kiba mih saw tylli—(1) *Tawrit*, (2) *Zumbar*, (3) *Tazil*, kaba khadduh Jei ka *Furkan i.e., Koran;* kaba mih ha ka por u Hajrot Mahomed Pekombor, u ba kha hadien u Jisu Khrist

5. Shaphang ki briew pat kiba wan mih ba ki niew kum u blei

Hapdeng ki Hindu ha ri India.

La kha ïa u Ram Chandra Thakur la don mynta kumba 8,6 .500 snem.

La kha ïa u Krishna Thakur la don 5205 snem.

„ „ Budha Deva „ 2543.

„ „ Sre Gauranga Chaittanya ha ka snem 1486 A. D.

Khristan ha ri Palestine.

La kha ïa u Moses la don mynta kumba
3500 snem.
„ ïa U Jisu Khrist la don mynta
1900.

Musulman ha ri Arab.

La kha ïa Hajrot Mahomed Pekombor ha ka 29th August 570 A.D.

8. Haba ïa nujor na ki kitab niam baroh ba long ki Vedas ki Hindu kiba rim eh kiba long la duh bun lak snem, mynshuwa ban mih kiwei kiwei.

Baroh ki briew kiba bat la ka jong ka jong ka kitab niam, uwei u ong kane long kaba dei eh sa u wei pat u ong kane dei kaba shisha eh. Ba la thoh da ka jingbthah U Blei hi, haba phi khmih bad da pule bha ïa kitei baroh ki kitab, ba long bam shym thoh tang da u wei u briew, hynrei ki thoh bun ngut ki briew.

9. Don ki kitab kiba thoh kum ka jingïathuh-khana, don kiba thoh kum ki jingrwai, don kiba thoh shaphang ka Niam, don pat kum ki jingsneng.

10. Mynta ka poi ki briew ki la kham stad bad kham shemphang, bad kum ha ka jingsngewthuh kiba mynta paw ba don kaba ïapher shibun eh, tang ba phin da pule bha te phin shem hi.

11. Kat kum ka jingtip ngi ki khun bynriew ha kane ka pyrthei ba U Blei U long tang Uwei. U hi U long U Trai Nongthaw ïa kiei kiei baroh katba don ha kane ka pyrthei.

12. Kumta lada ngi shim tang ïa kitei ki riewblei kiba wan ha ri India hala ka por ka por ba ki long ki blei, te ka paw ba U Blei U iehnoh bad U lyndet ïa la ki briew kiba don ha ri Egypt, Persia, Greece, Rome, Britain bad kiwei ki jaka jong kane ka pyrthei.

13. Lada shim pat ïa u Mahomed Pekombor ba u wan mih ha ri Arab, kha ha Meka bad u ïap noh ha Medina. Hangta pat kan paw ba U Blei U iehnoh ïa ki ri India, China, Greece, Britain, &c.

14. Lada shim ïa u Moses bad ïa u Jisu Krist kiba ha Palestine ri Kanaan hangta kan paw ba U Blei U khmih tang ïa ki khun Isreil. U iehnoh baroh kawei

ka pyrthei, kum ïa ka ri India, China, Persia, Egypt, Greece, Rome, bad bun kiwei kiwei ki jaka ki Hima, kiba shong u khun bynriew bun lak bun klur.

15. Hynrei em lok to da pyrkhat bad nynleit jingmut bha ïa kine baroh, phin kynduh ha la ka jingmut ka jingkhan, ba U Blei Um long kum Uta U ban leh shi liang shiphiah, khmih baroh ïa ki jingtrei jong U Um shym long uba trei duna ïa kiwei kum wei ïa kiwei pat kum wei. Ha khmat jong U ki Patsha ba khraw tam eh, bad ïa kiba poh tam eh ruh ki ïa long lang kumjuh hi. Ia ka jingsundar, ka jingieit ka jingisynei, ka jingshun, jong u ki ïa ïoh ryngkat baroh kumjuh hi ha kane ka pyrthei. Ym tang ïa u briew hynrei wat ïa ki mrad ki mrang, ki khñiang, ki puit, ki dieng ki sieit, ki phlang ki ñiut, ruh kumjuh.

Khmih kum ka jingshai ka sngi bad jingdum ka miet, ka lyer, u slap, ka por shit, por pjah, kam shym ïa pher ïa uwei na uwei hynrei baroh u kynja jingthaw u ïa ïoh lem hi kumjuh.

16. Haba phi ioh-i kumtei baroh ba ki ïa long hi ka juh ha khmat U Blei, bad

bam shym duna haei haei ruh ka jingsumar jong u, te balei ngin shu leit ngeit bieit eh ba u thaw ne u pynmih ïa uwei u briew ha ka wei ka jaka u ban pynlait im ïa ki khun bynriew, bad ha kiwei pat ki jaka ba un lyndet noh. Kata ym long kaba sngewlyngngoh bad sngewbieit, bad phi lah ban tharai ïa U Blei U Trai Kynrad, ba Un long Uba bieit ne Uba leh shiliang baduh katta katta

17. Hynrei em ko lok U Blei U long Uba ieit U ba sbun ryngkat ïa ki baroh, Um shym leh shiliang mynno mynno lano lano bad ïano ïano ruh, ka jingïatip ba U Blei ba shisha ruh ka ïatip lem baroh kawei ka pyrthei, bad U pynpaw hi ïalade man ha ka mynsiem bad ha ka dohnud u briew kat ba don ha kane ka pyrthei, shynrang ne kynthei, baroh ngi tip ïa U ba U long U Trai Nongthaw, kumta tang ïa U hi marwei ka dei ba ngin ngun, ngin mane, bad ngin duwai mynno mynno bad lano lano ruh.

Kam dei ba ngin leit ngeit bakla ha u tei ha u thie, da ka jingbatai ki briew ba kham stad, ïa u tynrai ba shisha pynban ki buh noh sa lyndet. Kynmaw lok kata ka long ka bam dei shibun eh.

To khmih sa ïa ine khyndiat, ba ha khmat U Blei ki ban tam na U ym don shuh mano mano ruh. Kat kumba U la pyntip ha ki dohnud, ki mynsiem, te ka dei ïa ngi ruh ban bat tang ha U hi.

A ! Blei ai bor, ai mynsiem,
Ba ngin nangroi ka jingpyrkhat,
Tang ha Phi hi marwei ba
Ngin ngeit ngin shaniah, ngin
Ithuh ba Phi dei la u jong, A! Blei.

——————

KI KOT BA LA THOH DA U JUH U NONGTHOH

Ka Kitab Khasi Nyngkong (Khasi First Book.)

Ka Kitab Khasi Kaba Ar (Khasi Second book.)

Ka Kitab Khasi Kaba Lai (Khasi Third Book.)

Ka Niam Khasi. (Religious rites and ceremonies of the Khasis.)

Ka Kitab Nyngkong Bangla (Bengali First Book with Khasi Translations of reading lessons.)

Ka History of India. (In Khasi) ka jingiathuhkhana shaphang kane ka ri India naduh basdang ka ri India haduh mynta.

Ka Ramayon. (In Khasi) ka jingiathuhkhana shaphang u Ram, Rabon.

Ka Kitab Chaitanya.

Hitupodesa, (in Khasi) **Parts I, II, III and IV.**